

OVACIK'TA BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ: KİMLİKLER, STRATEJİLER VE REKABET

AYHAN BİLGİN*

GİRİŞ

Bu çalışma 1946 sonrası Türkiye siyasetinde yaşanan çok partili hayata yeniden geçişle beraber Ovacık yerelindeki belediye başkanlığı seçim süreçlerini merkeze koyarak yerel temsili ilişkilerin analizini hedeflemektedir. Bunu yaparken kolektif kimlikler ve strateji gibi temel iki kavrama başvurulacaktır. Belediye başkanlığı seçim süreçleri, adayların seçim rekabeti üzerinden yereldeki kolektif kimliklerin ve ihtilafların belirmesi ve gözlemlenmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Kolektif kimlikler aynı zamanda siyasal aktörler/adaylar tarafından yerel yönetime hâkim olmak amacıyla geliştirilen güç stratejileri boyunca aktive edilen, yeniden inşa edilen veya dönüştürülen temel etkileşim süreçlerine de karşılık gelmektedir. Rekabetçi ilişkilerin oluşmasıyla beraber yerel siyaset çok kimlikli ve stratejik bir ilişki sahasına dönüşmektedir. Demokratikleşme ve siyasal katılımın artışı ile irili ufaklı farklı tarzlarda kolektif kimlikler yerel siyasetin temel dinamikleri olarak belirmektedir. Farklı biçimlerdeki kimlikler ve aidiyetler, yerel seçim süreçleri içerisinde siyasal sermayelere dönüştürülerek oy devşirmenin temel stratejik araçları haline gelirler. Rekabet koşulu, bir yandan farklı tarzda kolektif kimliklerin oluşumunu teşvik

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

edip stratejik karakter kazanmasına neden olurken, diğer yandan aktörlerin seçim süreçlerine dönük siyasal eylemlerini yoğunlaştırarak grupsal stratejiler boyunca dinamikleştirmektedir.

Çalışma, kolektif kimlikler ve strateji gibi iki temel kavramsal çerçeveden hareketle Ovacık'ta çok partili dönemin başlamasıyla beraber önem kazanan belediye başkanlığı seçim süreçlerine odaklanarak oy için rekabet eden aktörlerin karşılıklı ilişkilerinde beliren ve az ya da çok kalıcılık gösteren kimlikler, aktörler/adayların, bu kimliklerle ilişkilene ve kullanma stratejilerini tarihsel süreç içerisinde gelişen oluşum ve değişim örüntüleri etrafında ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu amaçla yerelde politik görevler üstlenmiş ve seçim süreçlerine dahil olmuş eski ve yeni belediye başkanları, il genel meclis üyeleri, parti başkanları, belediye meclis üyeleri olmak üzere toplam dokuz erkek görüşmeci ile seçim süreçlerine dönük yarı yapılandırılmış nitel mülakatlar yürütülmüştür. Yerele dair yazılı kaynak ve verilerin oldukça kısıtlı olmasından dolayı yüz yüze yapılan sözlü mülakat verileri yerel siyaset analizinin temel kaynağını oluşturmuştur. Bu görüşmeler temel veri setini oluştururken aynı zamanda seçime dair istatistikî verilerden de faydalanılmıştır.¹

YEREL SEÇİMLER: KOLEKTİF KİMLİKLER, REKABET VE STRATEJİLER

Yerel siyaset her ne kadar ulus-devlet kurumlarının siyaset analizlerinin temel birimi haline gelmesiyle uzun süre akademik araştırmaların ilgi odağından çıkmış ve ikincilleştirilmiş olsa da son dönemlerde ağır bir biçimde oldukça farklı açılardan ele alınabilen kapsamlı bir bilgi alanı haline gelmeye başlamıştır (Gales, 2021). Birçok farklı boyutun (örneğin farklı ulusal düzeyde konumlanmış sağlık, eğitim, ekonomi gibi farklı siyasa ağlarının yerel bağlamda nasıl oluştuğu ve geliştiği gibi) ötesinde seçim süreçlerinin yerel bağlamına dönük ilgide de artış gözlemlenmektedir (Cox, 1969: 1998; Agnew, 1987). Bu çalışmalar daha çok seçim süreçlerin mekânsal dinamikleriyle ilgilenmişlerdir. Yerel siyasetin önemli bir boyutunu yerel yönetimler

¹ Görüşmecilerle temasın kurulmasında ve uygun ortamın yaratılmasındaki yardımlarından dolayı Yusuf Yürek ve Şükran Lilek Yılmaz'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Aynı zamanda zamanlarını ayırıp kibarca görüşme tekliflerini kabul eden ve oldukça kıymetli bilgiler aktaran bütün görüşmecilere teşekkürlerimi bir borç bilirim.

için rekabet edilen seçim süreçleri oluşturmaktadır. Bu açıdan yerel bağlamda cereyan eden siyasete ilginin dünyada olduğu gibi Türkiye'de de son dönemlerde artmaya başladığını gözlemek mümkündür (Unbehaun, 2005; Meeker, 2005; Güneş-Ayata, 1990; Tekeli, 1983; 1999; Kurtoğlu, 2004; Joppien, 2018; Görün, 2006; Çelik ve Uluç, 2009; Bilgin, 2016a; 2016b; 2021; Demir, 2022). Bu çalışmalar siyasal analizi ulusal düzeyde konumlandırmak yerine yerel mekânları temel alarak yerel devlet ve parti teşkilatlarının oluşumu, sosyo-politik gruplarla etkileşim tarzları, yerel seçim süreçleri ve adaylar üzerine yoğunlaşmışlardır. Böylece genel olarak siyaset olgusu, ulusal merkezi siyaset ile yerel siyaset düzeylerinin farklı biçimlerde karşılıklı birbirlerine eklenmiş ve birbirleri üzerinde etkide bulunan ilişkisel dinamik bir süreç olarak belirlemektedir. Yerel yönetimler için gerçekleşen seçim mücadeleleri ve süreçleri bu bağlamda yerel siyasetin önemli boyutlarından birisi olarak görülmektedir. Yerel seçimler ve buna dayalı rekabet ulusal düzeyde yapılan seçimlerden farklı dinamikleri karşımıza çıkarmaktadır. Bu dinamikler genelde yerel mekânsal düzeyde gerçekleşen tarihsel özgül sosyal ve kültürel etkileşimlerle biçimlenen farklı yerelliklerden beslenmektedir. Yerel mekânlar bu anlamda genel süreçler ile tikel süreçlerin karşılıklı bulunduğu ve özgül etkileşim halinde biçimlendiği topluluk coğrafyalarına karşılık gelmektedir (Massey, 2001). Genel ve tikel süreçlerin buluşma dinamiği diğer birçok şeyin yanında her bir yerellikte gerçekleşen yerel seçimlere de damgasını vurmakta ve özgül seçim süreçlerini karşımıza çıkarmaktadır (Agnew, 1987). Örneğin genel süreçlerin taşıyıcısı ve temsilcisi olarak devlet ve siyasal partiler yerel topluluklarla etkileşime girerek yerelde kök salmaya, aday, taraftar veya üye devşirmeye ve temsili seçim süreçlerini biçimlendirmeye çalışmaktadırlar. Yerelde mevcut grupsal rekabet ilişkileri bu şekilde siyasal temsile aktarılarak hem desteklenmiş hem de çeşitlenerek siyasal kurumsal dinamikler kazanabilmişlerdir.

Öte yandan, yerel seçimlerin özgün dinamiklerini yine yerel toplumsal yapılardan hareketle anlamak mümkündür. Bu yapılar yerelden yerele farklılıklar gösterebilmekte ve özgün etkileşimlere kaynaklık edebilmektedirler. Farklı toplumsal yapı özellikleri sergileyen yerellikler (sınıfsal yapı, güçlü aile/sülale veya aşiret yapısı, etnik ve dinsel yapı, cinsiyet yapısı, mülkiyet yapıları açısından mevcut farklılaşmalar vs.) yerel seçim süreçlerinde de farklı

dinamikler geliştirmekte ve kendilerine özgü kolektif kimliklere dayalı seçim rekabetini ortaya çıkarabilmektedirler. Siyasal parti/adaylar ve seçmenler arasındaki etkileşim ve ittifak stratejileri yerel seçim süreçlerinde bu kolektif kimlik dinamikleri boyunca varlığını sürdürebilmektedir. Yerel seçimler bu açıdan, bu tarz yerel toplumsallıktan beslenen kolektif kimliklerin belirlediği süreçler olduğundan, aynı zamanda kimliklerin gözlemlenebilmesi açısından da öneme sahiptir. Yerel toplumsal yapı, bundan kaynaklanan tarihsel etkileşim ve ihtilaf biçimlerinden beslenen kolektif kimlikler seçim süreçlerinde parti merkezi tarafından geliştirilen parti kimliklerinin veya devlet kaynaklı meşrulaştırıcı kimliklerin etkisini sınırlandırabilmektedir.² Bazen bu kolektif kimlikler bölgesel veya ulusal düzeyde koalisyonlar meydana getirerek ulusal düzeyde belirli parti sistemlerinin oluşmasını etkileyebilirler. Ulusal parti sistemlerini bu tarz sosyal bölünmeler (social cleavage), ihtilaflar ve bunlar üzerine kurulu parti kimliklerine (parti ve seçmenleri birbirine bağlayan bağlar) dayalı olarak açıklayan Lipset ve Rokkan'ın (1967) siyasal-sosyolojik analizleri, yerel veya genel seçim süreçlerinde bu tarz yerel veya bölgesel kolektif kimlikleri dikkate alan bir yaklaşım geliştirmişlerdir. Bu durum daha çok yerelden bölgesel ve ulusala doğru partileşerek yaşanan tarihsel bütünleşme süreçlerine karşılık gelir. Bu çalışmada böyle bir sorgulamaya girişilmeksizin, yerel seçim ölçeğinde sosyal bölünmelere dayalı kolektif kimliklerin rolünü dikkate alan bir yaklaşım önerilmektedir. Bu tarz kimliklerin bazıları genişleme potansiyeline sahip olabilirken bazıları oldukça mikro ölçekten dışarı taşma şansına sahip değillerdir. Fakat yerel seçim bağlamında önemli bir temsili role sahip olabilmektedirler. Yerel yönetimler için verilen seçim mücadelesi ve rekabeti etrafında şekillenen bu tarz sosyal bölünmeler, ilgili yerelde iskân eden yerel toplulukların kendi aralarında karşılıklı ihtilaf veya birliktelik tesis eden tarihsel deneyimlerine ve ilişkilene biçimlerine gönderme yapar ve bu yüzden seçimler yoluyla oldukça siyasal stratejik bir karaktere bürünürler. Örneğin farklı aşiretlere mensup toplulukların kendi içerisinde veya kendileri arasında gelişen tarihsel dayanışma ve aidiyet deneyimleri, yerel seçimlerde birlik veya geçmiş ihtilafların etkisiyle bölünme tesis edebilen aşiret liderlerinin etrafında temsili bir siyasal güce dönüşebilmektedir. Uzun tarihsel süreç içerisinde varlığını

² Meşrulaştırıcı kimlik tanımı için bkz. Castells, 2008: 12.

sürdürmüş olan bir yerel toplumsal yapı ve ondan türeyen kolektif aşiret kimlikleri, seçim süreçlerinde yeniden üretilerek veya biçimlendirilerek oy toplamanın, seçmeni mobilize etmenin ve dolayısıyla vekâlete dayalı rekabet ilişkilerinin önemli bir parçası haline gelebilmektedir. Bu tarz yerel toplumsal yapı kaynaklı kolektif kimlikler, yerel seçim süreçlerindeki parti/aday ve seçmenler arasında kurulan bağlar yoluyla veya yerel siyasal elit-içi koalisyon veya birleşme stratejilerinde sürekli yeniden üretilebilir veya değiştirilebilir bir karakter kazanırlar. Seçim süreçlerinde vekâlet ilişkilerine dönüştürülebilen kimliklerin siyasal stratejik boyutu bir yana, yerel toplumun gündelik ilişkilerinde varlığını sürdürmeye devam eder. Siyasal ve gündelik hayat ilişkilerinde eş zamanlı var olan kimlikler bu iki etkinlik alanında ya yeniden üretilir ya da ihtilaf içerisinde değişime maruz kalırlar.

Toplumsal yapının ötesinde yerel mekânlar çoğu durumda farklı birçok kolektif kimliğin kendi içerisinde gelişebildiği ve etkileşim içerisinde olduğu yerlerdir.³ Bu durum kentsel mekânı diğer mekânsal formlardan ayıran, farklı biçimlerde yoğunlaşan eklemleme süreçlerinin gerçekleştiği bir yer olmasından kaynaklanmaktadır. Yerel kentsel mekânlar idari, siyasal, ekonomik, kültürel gibi farklı biçimlerde yerel ve yerel-üstü sosyal ilişkilerin bulunduğu, iç içe geçerek ve üst üste binerek etkileşime girdiği yerlerdir. Bu farklı eklemleme süreçleri aynı zamanda yerel kimliklerin çeşitlenmesi ve farklılaşmasını sağlayan temel bir dinamik olarak belirlemektedir (Massey, 2001: 115 vd.). Devlet, siyasal parti, toplumsal kurum veya örgütler, medya ve piyasa güçleri gibi farklı yerel-üstü aktörler ve taşıdıkları ilişki biçimleri yerelde etkileşim içerisinde farklı kolektif kimliklerin oluşumu ve gelişiminin diğer önemli bir kaynağını oluştururlar. Ulusal, ideolojik parti veya hareket kimlikleri bu bağlamda yerel seçim süreçlerinde önem kazanan diğer kolektif kimlik unsurları olarak belirirler. Yerel mekânda “üst üste binen ve iç içe geçen” bu yerel ve yerel-üstü kolektif kimlikler, seçim süreçlerinde grup ağlarının oluşumu, stratejik biçimlenmesi ve rekabetçi ilişkilerin en önemli kaynakları haline gelirler. Kolektif kimlikler, bireyleri irili ufaklı

---

³ Bazı durumlarda yerel kentsel mekânın kendisi orada yaşayanlar ve etkinlikte bulunanlar tarafından kimlik inşasının temel nesnesi haline getirilebilir ve kentsel siyasetin önemli bir parçasını oluşturabilir. Bu tarz kentsel kimlik inşaları da farklı aktörlerin dahil olduğu ve kimliği belirleme mücadelesi verdiği bir süreçtir.

gruplar halinde bir arada tutan veya ayıran sosyal yaratımlardır. Bu açıdan bireye kadar inen, onun içselleştirdiği ve dolayısıyla özdeşleşebildiği, aidiyet düşüncesi ve hisleri tesis edebilen ve en önemlisi de anlam üreten sembolik entiteler (entity) olarak tarif edilebilirler (Castells, 2008). Bu açıdan yerel seçim süreçlerinde oy toplamak için parti/adaylar, taraftarlar ve seçmenler arasında kurulması veya aktive edilmesi gereken ağlara temel teşkil edebilir ve böylece vekâlet ve temsil ilişkilerine dönüştürülebilirler.

Kolektif kimlikler aynı zamanda seçim süreçlerinin stratejik, rekabetçi ve ihtilafli boyutunu da karşımıza çıkarmaktadır. Farklı biçimlerde kolektif kimlikler temsile kaynaklık ederek yerel siyasal alanı çoğullaştırdığı oranda seçim rekabetini artıran bir işleve sahip olurlar. Başta parti ve adaylar olmak üzere yerel siyasal aktörler grup tesis edebilen ve onayan kolektif kimlikleri yerel yönetimler için verilen seçim mücadelesinin önemli bir parçası haline getirirler. Yukarıda vurgulandığı gibi adaylar en geniş ağları kendinde toplamak için bu kolektif kimlik gruplarına ihtiyaç duyarlar. Seçim süreçlerinde ittifak stratejileri ve müzakereleri böylece adayların sahip olduğu ilişkisel ağlar, aile, akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerinin yanı sıra daha geniş kolektif kimlik grupları (köy, aşiret, parti kimlikleri gibi) etrafında yoğunlaşırlar. Seçim stratejileri temelde adayların birçok farklı ağları nasıl mobilize edebileceği ve kendinde birleştirebileceği üzerine kuruludur (Bilgin ve Akan, 2021). Seçime aday düzeyinde katılım gösteren ve siyasal deneyime sahip yerel siyasetçilerin artışı da öte yandan rekabetin artışını tetiklerken kolektif kimlik grupları içerisinde sürdürülen aday üzerindeki uzlaşmayı güçleştirerek tek kimliğe dayalı stratejileri önemsizleştirir. Bu durum çoğu zaman kolektif kimlik grupları içerisinde yaşanan sosyal değişimlerle de ilişkilidir. Örneğin aşiret topluluğu içerisinde yaşanan sosyal değişimler sonucunda ekonomik ve kültürel sermaye sahipliğinin dağılımı aşiret içi ailelerde farklılaştığı oranda, bu grup içerisinden üyeler birbirleri ile rekabet ilişkisine girebilir ve sonuçta kolektif kimliğin ima ettiği birlik tesisi güçleşen bir mesele haline gelebilir. Bunun sonucunda belli bir aşiret kimlik grubunun yerel seçimlerdeki ağırlığı da değişime uğrayabilir. Bundan dolayı seçim stratejileri genelde bu birliğin seçim süreçlerinde korunması ve yeniden tesisine döndürülür. Kimliklerin stratejik boyutu seçimlerin bir yandan ilişkisel ve ihtilaf içerebilen yönüne, diğer yandan ilgili birey ve grup için fayda üreten çıkar-

lara işaret etmektedir. Belediye yönetimi her ne kadar resmi tanımı itibariyle orada yaşayan yurttaşların genel çıkarı ve faydasına dönük politikalardan sorumlu olsa da farklı gruplar için değişik tarzda çıkar ve fayda üretebilen kurumsal siyaset alanı olarak belirebilir. Kolektif kimlikler sosyal eyleme kaynaklık eden anlamın üretimine dönük olsa da aynı zamanda gruba mensup olan üyelere değişik türde faydalar da yaratmaktadır (Castells, 2008: 12 vd.). Siyasal temsile dönüştürülebilir kolektif kimlikler bu şekilde değişik biçimde maddi veya manevi çıkarların üretimi ve devamlılığına katkı sunmaktadırlar. Böylece kimlikler seçim süreçlerindeki etkileşimlerle ve stratejiler boyunca değişim dinamikleri sergilerler. Seçim sonucunda bir kimlik grubu adayının kazanması, bu kimlik grubu üzerinde genelde onayıcı veya kimliği yeniden üreten bir etki yaratır. Öte yandan seçim süreçlerinde kolektif kimliklerin bireysel ve grup çıkarları ile olan ilişkisinin daha belirgin hale gelmesinden dolayı birlikçi yönleri kırılma eğilimine girer ve onun karşısında temsil için başka bağların, kaynakların veya stratejilerin önemi artar.

Sonuç olarak yerel seçim süreçlerinin analizinin kolektif kimlik gruplarının etkinlikleri dikkate alınmadan anlaşılması güçtür. Demokratikleşme, yerel mekânların kendi kendilerini yönetme/temsil deneyimleri, seçimler ve siyasal katılımın artışı, kolektif kimlik gruplarının etkinliklerine alan açarken rekabet ve stratejilerin de yerelliklerde yoğunlaşmasını beraberinde getirmiştir. Bu çalışma da Ovacık ilçesindeki belediye başkanlığı seçimlerini merkez altına alarak çok partili hayata geçişle beraber oluşan rekabet ilişkilerinin analizini hedeflemektedir. Bu rekabet ilişkilerinde kolektif kimliklerin rolü, hangi etkiler yarattığı ve yerel iktidar konfigürasyonunda ne tür değişimleri karşımıza çıkardığı gibi temel sorulara yanıtlar aranacaktır. Belediye başkanlığı seçimlerinde hangi adayların yarıştığı, ne kadar oy aldığı, nasıl bir kampanya yürütüldüğü, kazanan adayların profillerinin neler olduğu gibi temel sorulardan hareketle seçimlerin kimliksel ve stratejik boyutları analiz edilmeye çalışılacaktır.

ÇOK PARTİLİ HAYAT VE YEREL SİYASETTE TEKELCİ DÖNEM (1950-1980)

Seçim süreçlerinin yerel veya ulusal düzeyde biçimlenişi kendisine özgü bazı dinamiklere sahip olsa da bu biçimlenişin iki düzey arasındaki karmaşık etkileşimden bağımsız bir şekilde anlaşılması oldukça güçtür.

CHP'nin tek parti döneminde (1925-46) seçimlerin hem ulusal düzeyde hem de yerel düzeyde parti denetimli ve rekabetçi olmayan bir niteliğe sahip olduğu genel olarak bilinmektedir. Halkın geniş kesimlerinin katılımına izin veren demokratik serbest seçimler hem genel milletvekili hem de yerel seçimler düzeyinde ilk defa 1946 sonrası yeniden çok partili hayata geri dönüşle beraber gerçekleşmiştir. Buna uygun bir şekilde Ovacık'ta da tek parti döneminde uzun süre kaymakam veya yöneticiler aynı zamanda belediye başkanlığı görevini yürütmüşlerdir. Dersim genelinde olduğu gibi Ovacık'ta da Geç-Osmanlı ve tek parti döneminde yaşanan askeri müdahaleler, yoğun baskı ve şiddete dayalı denetim ve kontrolün hâkim olması, demokratik temsil ve seçim süreçlerine dayalı yerel siyaset alanının olabildiğince daralmasını ve tek parti devletinin izin verdiği veya kanalize ettiği ölçüde gelişmesini sağlamıştır.⁴ Necmeddin Sahir Silan'ın 1943 yılında yazmış olduğu bir raporda bölgedeki belediye teşkilatlarının genel durumunu şöyle tarif etmektedir: “Tunceli çevresindeki kazalarda belediye reislikleri kaymakamlar uhdesinde bulunmaktadır. Ancak, belediye işlerinde henüz esaslı hiçbir hareket görülmemektedir. Bu vaziyette gelir kaynaklarının azlığı, belediye bütçelerinin darlığı müessir olduğu kadar, bugün, içinde bulunduğumuz zamanların hususiyetleri de amil olmaktadır... Bundan başka bugün kaymakamlar tarafından idare edilmekte olan belediye işlerinin halk arasından seçilecek belediye reislerine bırakılması da temenniye şayan görülmektedir” (Akekmekçi ve Pervan, 2010: 214-215). Aynı raporda, ayrıca Ovacık Belediyesi'nin oldukça geri bir durumda olduğu belirtilmektedir. Silan'ın 1944 yılına dair aktardığı başka bir kaymakam raporunda da Ovacık Belediyesi'ne dair benzer bir durum tarifi görülmektedir. “Kaza kaymakamı aynı zamanda belediye revidir... Belediyemiz teşkilatı yenidir. Kaza belediyesine ait bina olmadığından halk odası müstemilatından bir oda, belediye için tahsis edilmiştir. Kazada halk malı olarak bir fırın, üç bakkal, bir kahvehane, bir berber dükkânı vardır. Belediyenin emlak, akar ve tesisatı yoktur” (Akekmekçi ve Pervan, 2011: 399-400). Raporlardan ve görüşmecilerin aktardığı bilgilerden oldukça zayıf bir belediye teşkilatlanmasının olduğu, fakat seçimlerden zi-

---

⁴ Bu açıdan CHP teşkilatları, halk evleri ve odaları 1937-38 askeri müdahalesinden sonra Ovacık'ta kurulmaya başlanmıştır (Akekmekçi ve Pervan 2010: 343).

yade yerel mülki amirlerin yönetimini üstlendiği bir durum söz konusudur.⁵ Yerel yönetimlerin seçimlere dayalı olarak belirlendiği ilk seçimler 1950'de yapılmıştır. 1950-60 arasında yapılan mahalli seçimlerde belediye başkanlıkları için ayrı bir seçim öngörülmediğinden iki aşamalı şekilde önce belediye meclis üyeleri için, sonra da bu meclisin kendi arasından birisini belediye başkanı olarak seçmesiyle belirlenmiştir.

Ovacık'ta 1950-80 yılları arasında seçilen belediye başkanlarına bakıldığında ilk bakışta dikkate çeken temel nokta Yerlikaya Ailesi'nin yerel siyasette hâkimiyet kurmuş olduğudur. 1950-60 yılları arasında seçilen belediye meclisleri Yerlikaya Ailesi üyelerini belediye başkanı olarak seçmiştir. Daha sonra doğrudan yapılan belediye başkanlığı seçimlerini de 1980'e kadar yine Yerlikaya Ailesi'nin üyelerinin kazandığı görülmektedir (bkz. Tablo 1 ve 2).

Tablo 1. 1950-1980 Yılları Arasında Seçilen Belediye Başkanları

Yıllar	Belediye Başkanı	Meslek
1950-60	(Keko) Mehmet Yerlikaya (CHP)	Çiftçi
1963	Musa Yerlikaya (AP)	Serbest Meslek
1968	Celal Yerlikaya (CHP)	Serbest Meslek
1973	Musa Yerlikaya (CHP)	
1977	Ali Yerlikaya (CHP)	Nüfus ve Tekel Memuru

Görüşmecilerden elden edilen verilerden kıyaslanarak oluşturulmuştur

Tablo 2. 1963-1977 Yılları Belediye Başkanlığı Seçim Sonuçları

Yıl	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	Partiler			
		AP	CHP	YTP	BĞSZ
1963	317	196	-	109	-
1968	441	183	198	-	60
1973	524	-	303	-	221
1977	566	-	238	-	253

TUİK verilerinden elde edilmiştir

İlk defa 1950'de yapılan seçimlerde belediye meclisinin tamamını CHP'li üyeler kazanmıştır ve Mehmet Yerlikaya bu meclis tarafından belediye baş-

⁵ Sertel, Ovacık'ta belediyenin ilk kuruluşunu yıllıklardan hareketle 1927 olarak tarihlendirir (Sertel, 2012: 31).

kanı olarak seçilmiştir (Sertel, 2012: 111). Mehmet Yerlikaya bu görevi sürdürürken yaşanan bir zehirlenme vakası sonucu vefat etmiş ve onun yerine bu görevi kısa bir süreliğine yerelin önemli esnaflarından olan Mustafa Kılıç sürdürmüştür. Tablo 1 ve 2'den de görülebileceği gibi 1963 ve sonrası seçimlerde de belediye başkanı olarak Yerlikaya Ailesi'nden üyeler seçilmeyi başarmışlardır. Görüşmecilerin verdiği bilgilere ve seçim verilerine yaslanarak bu dönem seçimlerinde rekabetin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Düşük seçim rekabetine rağmen yapılan seçimlerde başka partilerden veya bağımsız bir şekilde adayların varlığı dikkati çekmektedir. Bu düşük rekabetin de yine Yerlikaya Ailesi'nin kendi üyeleri arasında gerçekleştiği görülmektedir. Bu da yine ailenin yerel siyaset üzerinde kurmuş olduğu tekeli bir ilişki ağına işaret etmektedir. Bu tekeli konumu büyük oranda diğer önemli siyasal pozisyonların da aile üyeleri tarafından doldurulmasında gözlemlemek mümkündür. Örneğin 1950'de yapılan İl Genel Meclisi seçimlerinde en fazla oyu DP'den Hasan Yerlikaya olarak seçilmeyi başarmıştır (Sertel, 2012: 110).⁶ Hasan Yerlikaya 1960'lar ve sonrasında Adalet Partisi ilçe başkanlığı görevini de yürütmüştür. Yine aile üyelerinden Derviş Yerlikaya ilçede uzun süre var olan tek mahallede (Pulur veya Marsal Çakmak Mahallesi) muhtarlık görevini yürütmüştür. Yine CHP ilçe başkanlıkları bu yıllarda ya doğrudan bu aile üyeleri tarafından ya da ailenin kontrolü altındaki başka insanlar tarafından yürütülmüştür.⁷ Bir siyasetçi aile üyesi bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

“Bizim büyük amcamız Musa Yerlikaya burada siyasete yön veriyordu. İki dönem belediye başkanlığı, bir dönem il genel meclis üyeliği yaptı. O ilçe başkanlarını kendi ailesinden değil başkalarından seçerdi. Ama onları mutlaka şey yapardı. Yönlendirirdi kontrol ederdi. Yani onun öyle bir siyasi misyonu vardı.” (G6)

Farklı siyasal pozisyonları kapsayan geniş bir yerel siyasal ağ, aileyi başta yerel yönetimler olmak üzere birçok açıdan diğer aktörler karşısında avan-

⁶ Görüşmecilerin tamamı seçilen bu aile üyesinin resmi kayıtlara yansıyan Hasan Yerlikaya değil, Hıdır Yerlikaya olduğunu belirtmişlerdir.

⁷ Yerlikaya ailesinin CHP ilçe teşkilatı üzerinde kurduğu tekeli konum 2000'li yıllara kadar sürdürülebilmiş ve bu yıllardan sonra da gittikçe sorgulanır hale gelmiştir. Bu konuya ileriki bölümlerde tekrar değinilecektir.

tajlı bir duruma getirdiği görülmektedir.⁸ Bu tekelci konumun oluşmasını sağlayan farklı nedenlere işaret etmek gereklidir. Bunların başında ailenin yerel toplumsal yapı içerisindeki konumuyla ilgilidir. Dersim yerelinde uzun süre hâkim olmuş toplumsal yapı unsurlarının başında aşiret birlikleri gelmektedir. Yerel topluluklar tarihsel olarak aşiret birlikleri şeklinde örgütlenmişlerdir. Ovacık'ta da sosyo-mekânsal yapı büyük oranda bu aşiret birlikleri etrafında biçimlenmiş ve örgütlenmiştir. Yereldeki başlıca aşiret birlikleri Aslan Uşağı, Maksut Uşağı, Beyit Uşağı, Bezgar, Kırgan ve Kalan aşiretleri şeklindedir. Görüşmecilerden elde edilen verilere göre Ovacık merkezde bu tarihlerde en etkin ve sayısal olarak geniş aşiret topluluğunu Aslan Uşağı aşireti oluşturmaktadır. Her ne kadar 1937-38 askeri müdahaleleri sonucunda bu birlik yapıları zor kullanılarak parçalanmak istenmiş ve aşiret önderleri yerelden sürülerek başka bölgelere zorunlu göçe tabi tutulmuşsa da uzun tarihsel süreçte hayatta kalmanın temel birliği (Überlebensinheit)⁹ olarak işlev görmüş bu birliklerin çözülme süreci bir kolektif kimlik grubu olarak halen devam etmektedir. Yine görüşmecilerin verdiği bilgiye göre, Yerlikaya Ailesi'nin de Ovacık'ta Aslan Uşağı aşiretinin önder ağı ailelerinden biri olduğu yönündedir.¹⁰ Bu açıdan Yerlikaya Ailesi'nin yerel aşiret topluluğu üzerinde birliğin veya grubun temsilcisi (diğer aşiret birlikleri ve yerelde gittikçe daha fazla nüfuz eden devlet kurumlarının karşısında) rolüne sahip olduğu da görülmektedir. Bu rolü aşiret yerleşim yerlerinden biri olan Pulur köyünün 1938'de kaza merkezi yapılması sürecinde de gözlemlemek mümkündür.¹¹ Görüşmeciler Pulur köyü ve çevresinin Aslan Uşağı Aşireti'nin temel yerleşim yerlerinden biri olduğunu ve Yerlikaya Ai-

---

⁸ Görüşmecilerin “onların her şeyden haberleri olurdu”, “olan bitenlere hâkimlerdi” veya “ucan kuştan haberleri olurdu” şeklinde ifadeleri kurulan bu ağın ürettiği bir etki olsa gerektir.

⁹ Norbert Elias, bu tarz tarihsel birlikleri toplulukların birbirleri karşısında uyguladığı şiddet potansiyeli karşısında hayatta kalmaya veya kendilerini korumaya hizmet eden sıkı eklenmiş temel toplumsal birlikler olarak görür (Elias, 2001).

¹⁰ Görüşmecilere göre, ayrıca bu ağalığın genel kabul gören anlayışa uygun olan toprak ağalığı değil, sözü dinlenen ve kabul gören anlamında bir söz ağalığı şeklindedir (G1 ve G7). Bu da mülkiyet yönünden tamamen birbirinden ayrılmış ve farklılaşmış bir aşiret topluluğu ve ağalık ilişkisinin burada var olmadığına işaret etmektedir.

¹¹ Sertel de 1938'de Ovacık ilçe merkezinin Yeşilyazı'dan alınarak Pulur (Mareşal Çakmak Mahallesi) köyüne nakledildiğini belirtir (Sertel, 2012: 30).

lesi'nden Mahmut Ağa'nın çabaları sonucunda kaza merkezinin Zeranik (Yeşilyazı) nahiyesinden alınarak bu köye taşındığını belirtmişlerdir. Bazı görüşmeciler bu durumu şu şekilde açıklamışlardır:

“Burada Ovacık'ın ilçe haline gelmesi onlar vasıtasıyla olmuş. İlçe önce Yeşilyazı'da ilçe merkezi. Burası Pulur köyü. Ama Pulur köyünde Yerlikayaların bayağı bir arazisi var. Sinan Yerliyaka'nın dedesi Mahmut Yerlikaya. Görmüştüm onu... O biraz da böyle şeyden de haberi var yani. Sağdan soldan. 1938 döneminde burada barınabilmiş... Burada ilçe kararı verildikten sonra. İşte ben size arazi veririm ilçeyi buraya taşıyalım. Çünkü burası orta yerdir. Ovacık'ın her iki tarafı da ortaya gelen bir nokta. İlçenin resmi kurumların kurulmasında yer vermiş ve o dönemde burada yapılan hükümet konağı, yol ve köprü olsun, maliye lojmanları, memur lojmanları yapımında filan yeterince faaliyet göstermiş. Bizim köylüleri (G.N.: Kozluca köyü kastedilmektedir) getirip çalıştırmış. Köylerden insanlar getirip çalıştırmış. Yani resmi kurumlarla bir bağı var... Dolayısıyla resmi kurumlarla devletle ilişkileri güçlü olan bir aile. Siyasi olarak da onlar ön planda.” (G7)

Görüşülen bir aile üyesi de bu durumu şöyle tarif etmektedir:

“Şimdi burada 1938'den önce bura Ovacık ilçesi değil. O zaman nahiye olarak Hozat'a bağlı. Nahiye de Yeşilyazı. Yeşilyazı nahiye orada karakol var evet ve Hozat'a bağlı olarak buradaki şeyi yürütülüyor idari yapı. 38'den sonra devlet buraya bakıyor. Ya diyorlar ki buranın idari yapısı Hozat'a bağlı olarak yürütülmesi biraz ulaşım açısından da sorun oluyor. Burayı ilçe merkezi yapalım diyorlar. Yeşilyazı'yı yapmak istiyorlar. Ama devlet o zaman bedava yer istiyor. Karakol, polis, hükümet konağı için lojman için. Onlar vermiyor. Bizim büyük dedemiz Sinan Bey'in dedesi (Sinan Yerlikaya kastedilmekte) Mahmut Ağa o da diyor ki gelin Ovacık'ta yapın diyor benim. Buraya hükümet konağını kuruyorlar. Burası ilçe merkezi oluyor o yüzden.” (G6)

Pulur köyünün ilçe merkezi olmasında Yerlikaya Ailesi'nin aşiret önderliği ve bu yöndeki çabalarının etkili olduğu görülmektedir. Bu, birçok açıdan aileyi daha sonraki süreçte yerel siyasette merkezi bir konuma taşıyan imkânlar yaratmıştır. Bu tarz ilçeleşme süreçleri ve bu çerçevede yerel önde gelen ailelerin merkezi devlet kurumlarıyla yürütmeye çalıştıkları karşılıklı eklemlenme ilişki ve stratejilerinin (arsa bağışları gibi) bu ailelere yerelde

birçok kaynak fırsatı sunduğu ve bunların da ailenin yerel toplumsal yapıdan kaynaklanan konumuyla birleşerek tekeli bir konum elde etmelerini sağladığı görülmektedir.¹² Ailenin ilçeleşmeyle beraber oluşmaya başlayan bu tekeli konumunu daha sonraki seçim süreçlerindeki belirleyiciliği dikkate alındığında, kendisini yeniden üretebilme ve inşa ederek sürdürebilme kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir. Geniş bir aşiret önderliğine ve üyelerinin desteğine sahip olması ve başarılı bir şekilde devlet kurumlarıyla yürütülen eklemleme stratejisi, 1950'de yapılan yerel seçimlere yansarak diğer birçok yerel aktörün (ki o dönemde Ovacık'ta özellikle ekonomik anlamda daha güçlü ticaret ve esnafılık yapan Kılıçlar, Aydınlar ve Tokmaklar gibi yerel aileler mevcuttur ve bunların çoğu daha önce CHP ilçe idare kurulunda görevler almıştır) rekabetiyle karşılaşmadan ailenin belediye başkanını kendi içerisinde çıkarabilmesine neden olmuştur. Yerlikaya Ailesi'nin 2000'lere kadar esnafılık veya ticari faaliyetlere girişmemiş olmasını, yine onların siyasi alanda kurmuş oldukları tekeli konumla açıklamak mümkündür.¹³ Görüşmecilerin Yerlikaya Ailesi ile ilgili sorulara ekonomik etkinlikler kastedilerek “*Onlar hiçbir şey yapmıyorlardı. Siyasetle uğraşarlardı*” şeklinde verdikleri yanıtları da bu bağlamda değerlendirmek gereklidir. Tekeli konum, siyasal bilgi, etkinlikler ve kapasitelerin bu aile üyeleri etrafında yoğunlaşmasını ve dolayısıyla üyelerin az ya da çok profesyonel siyasetçi tipine dönüşmesini beraberinde getirmiştir. Bu tekeli konum 1980 yılına kadar yapılan bütün belediye başkanlığı seçimlerinde kendisini yeniden göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında belediye başkanlığı seçimlerinden sürekli Yerlikaya Ailesi üyelerinin çıkması, hatta düşük rekabetin bile yine bu aile içerisinde oluşması durumu, daha çok yukarıda tarif edilen yereldeki mevcut birçok farklı siyasal pozisyonun (belediye başkanı, il genel meclisi, muhtar, parti ilçe başkanlıkları gibi) ve kaynakların bu aile üyeleri tarafından tekelleştirilmesine imkân tanıyan yerel ve yerel-üstü etkili bir siyasal ağın kurulmasıyla ilişkilidir. Bu pozisyonların sunduğu idari ve siyasal kaynakların ailenin yerel otoritesini yeniden üretecek bir şekilde dağıtımını olanaklı kılmasından dolayı inşa edilen bu siyasal ağ oldukça önemlidir. Belediye baş-

¹² Bu konuda ayrıca bkz. Bilgin ve Alkan 2021.

¹³ Bu konunun sorgulandığı ve kaybedildiği bir ortamda da aile üyelerinin birçoğunun bugün ticaret ve esnafılık gibi etkinlik alanlarına yönelmesi tesadüf olması gerektir.

kanlığı başta olmak üzere diğer seçim süreçlerinde de farklı biçimde kaynakların dağıtım tekelinin (bir nevi patronaj) oldukça önemli işlevler görmüş olması gereklidir. Görüşülen bir siyasetçi uzun süre belediye başkanlığı yapmış bir belediye başkanının yaptığı işi tarif ederken siyasal mevki, seçimler ve kaynaklar arasındaki ilişkiyi örtük bir şekilde dile getirmektedir:

“Musa Yerlikaya kendisi ya müteahhitlik falan yapıyordu. Öyle pek bir şey de yapmıyordu. Biliyor musun? Ev değil de şey... Yani nasıl müteahhitlik yapıyordu. O zaman burada şey vardı. Okullar vardı. Yatılı okullar. Yatılı okullara işte mal alırdı. İşte ihalelerini alırdı. Yatılı okul ihalelerini alırdı. Başka şey yoktu. Ondan sonra mesela odun müteahhitliğini yapardı. Burada şey vardı o zaman. Orman keserlerdi. Odun müteahhitliği yapardı... Onun idaresi. Odunu kestiği zaman bunlar ormaniyeden izin alırdı kesim için alırlardı... Sonra satarlardı. Sadece onlar vardı başka yoktu... Senede bir ihale olurdu gider alırdı.” (G4)

Belediye başkanlığı seçimlerinde uzun bir süre rekabet edebilecek güçlü bir adayın çıkmaması bu teknelci ağımlı işleyişle açıklanabilse de yerel siyasal alanda veya seçim süreçlerinde var olan bu konumun sorgulanamaz olduğunu da iddia etmek mümkün değildir. Bu duruma işaret eden birçok ihtilafli noktayı ileri sürmek mümkündür. Bunların başında düşük düzeyde de olsa aile içi rekabetin varlığından bahsetmek mümkündür. Seçim verileri ve görüşmecilerin ifadelerine bakıldığı zaman 1968’te Adalet Partisi’nden Ali Derman adında birinin Celal Yerlikaya karşısında aday olduğu ve önemli miktarda oy aldığı görülmektedir. Yine bu yıllarda siyaset yapan bir görüşmeciye göre 1973 seçimlerinde ise CHP’den aday olan Musa Yerlikaya’nın karşısında tek bağımsız aday olarak Celal Yerlikaya aday olmuş ve geçmiş belediye başkanlığı görevi ve yine aynı aileden biri olmasından dolayı önemli miktarda oy alabilmiştir (G4). Adaylık konusunun aynı aile veya aşiret topluluğu içerisinde bu tarz ihtilafı neden olduğu genel olarak bilinmektedir. Ailenin karşısında bu dönemlerde beliren diğer bir ihtilaf veya rekabet biçimi aşiret kimlikleri üzerinde cereyan etmektedir. Bu dönemlerde Ovacık’ta az ya da çok etkili bir başka siyasetçi figürü olarak Beyit Uşağı aşiret lideri Mustafa Kılıç zikredilmektedir.¹⁴ Aslan Uşağı lideri Yer-

¹⁴ Mustafa Kılıç 1940 ve 50’li yılların başlarında Ovacık Halk Odası başkanlığı yürütmüştür. CHP ilçe idare kurulunda uzun süre görev yaptığı arşiv kayıtlarından anlaşılmaktadır (Sertel,

likayalar ile Beyit Uşağı lideri Kılıçlar arasında 1960'lı yıllarda bazı ihtilafli seçim süreçlerinin yaşandığını bazı görüşmeciler aktarmaktadır. Öyle ki bazı sertleşmelerin de bu süreçte yaşandığı aktarılmaktadır:

“Ya bunlar var ya bu Kılıçlarla bunlar bu Beyit Uşakları 1963-64 senesinde şeyler var ya sen söyle, eee seçimleri seçimlerinden bunlar birbirine girdiler birbirini nerdeyse birbirlerini öldürüyorlardı. Kılıçlar ve Yerlikayalar. Bunlar nasıl biliyor musun? Şimdi bunlar şu şekil yapıyorlardı. Milletvekili seçimleri olduğu zaman bunlar taraf tutuyorlardı. O diyordu benim tarafım kazansın o diyordu benim tarafım kazansın. O şekil şey yaptıkları zaman 64'te hani ilk eee seçimler var ya... O diyordu ona oy ver o diyordu ona oy ver şey yapıyordu. Bunlar birbirine girdiler nerdeyse birbirini öldürüyorlardı o zaman. Yani o şekilde şey yapmışlardı... Şimdi ben bir şey söyleyeyim mi? Onlar bu milletvekillerinden para alırlardı. O derdi bana çalış o derdi bana çalış.” (G4)

Aşiret kimliklerinin seçim süreçlerinde aşiret liderlerinin aracılığıyla üyelerini mobilize etmek ve oy toplamak için kullanılmasına işaret eden yukarıdaki ifadeler aynı zamanda bu tarz bağılıkların bu dönemde önemini korumaya devam ettiğini göstermektedir. Aşiret liderleri aşiret kimliğini seçim süreçlerinde yeniden aktive ederek ve canlı tutarak destek kazanmaya çalışmış ve bu tarz bir tarihsel kolektif kimliği, lider/aracı konumlarını destekleyen vekâlet veya temsil ilişkisine ve stratejisine dönüştürmüşlerdir. Buradan anlaşılan, milletvekili adayları yereldeki aşiret liderlerinin aşiret topluluğu üzerindeki söz söyleme yetkilerini ve dolayısıyla topluluk oylarını yönlendirebilme gücünü kullanmak istemiş ve oy toplamada (para karşılığında) aşiret liderlerinin siyasal aracı (*Broker*) haline gelmesini teşvik etmişlerdir. Bu aşiretlerin önder aileleri seçim süreçleri içerisinde aşiret kimliği ve bağları üzerine kurulu bir vekâlet zincirinin yerel halkaları veya temsil özneleri (*Broker*) olarak belirlemektedir. Başka bir görüşmeci özellikle bu noktalara dikkati çekmektedir:

“Biraz da bu Yerlikayaların itmesiyle birlikte aşiret ilişkileri aşiretler arasında yaşanan çatışmalar vardı 1960'larda. Özellikle bu Beyit Uşağı aşireti ile Aslan Uşağı aşireti arasında ama aşiretler değil de işte kendisini

---

2012: 99). Aynı zamanda 1950'lilerde DP'nin kurucularından ve ilçe başkanlarından biri olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda önde gelen esnaftan olduğu bilinmektedir.

aşiret lideri olarak gören insanların ekonomik çatışmaları halka yansıyor... Şöyle yani diyelim ki devlet burada bir işi var. İşte sen alacaksın ben mi alacam... Belediye tabii siyasi bir kurum olarak önemli bir mevkidir. Bunu kimse kaptırmak istemiyor. Ama diyelim ki orman kesimi var falan bölgede orada beş on bin site odun çıkacak. Bunun rantını kim yiyecek. Yerlikayalar mı yiyecek işte o grup mu yiyecek. Halka yansıyan bir şey yok. Halk gidip orada çalışacak sadece. Ama esas olarak bu iki grubun üst düzey ilişkilerini yürüten ağa dediğimiz söz sahibi olan insanların ekonomik çatışmaları halka yansıyor. Birbirlerine zarar vermeye başladılar. Yani karşılıklı otlar yakılıyordu, evler yakılıyordu böyle bir ortam da oluşmaya başlamıştı ve burada bazı Kozlucalı şahıslar da başrolü oynuyorlardı. Burada bu Yerlikayalar işte birisini tehdit ettiği zaman falanca kişinin cebine bir kibrit koyarım gönderirim ona göre. İnsanları tehdit ediyorlardı... 60'larda evet evet. Hatta öyle bir nokta ki ben burada yoktum öğrenciydim. Burada bu bir savcı Yerlikayalardan birini tutuklamak istemiş tutuklamış mı bir şeyler, bir şey olmuş yani bir kavga olmuş... Haber göndermişler bizim köylüler de 100 kişi birden kasabayı basmışlar... Bir gün boyunca işgal etmişler. Savcılığı basmışlar savcı zor kaçmış filan... Bu 65 falan galiba.” (G7)

Yukarıdaki ifadeler aşiret kimliğinin tesis ettiği bir vekâlet veya temsil gücünün nasıl belirli kaynaklara ulaşmak için stratejik bir araca dönüştüğünü göstermesi açısından oldukça önemlidir. Aslan Uşağı aşireti üyeleri olan Kozluca köylülerinin bahsedilen desteği aşiret dayanışmasının (başka aşiretlerle yaşanan ihtilaf durumunda destek olma gibi) belirli bir takım karşılıklı takas ilişkileri ile sürekli desteklenerek varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Bütün bu ihtilafli durumların yanı sıra Yerlikaya Ailesi'nin belediye başkanlığı seçimlerini kazanabilmesi için nüfus gelişimine paralel bir şekilde gittikçe yerel topluluk içerisinde sayıları artan aşiret dışı grupların desteğini de kazanması gereklidir. Bu destek özellikle yerel nüfusa artan bir şekilde başka aşiret üyeleri veya gruplarının dahil olmasıyla daha önemli hale gelmiştir. Ovacık nüfusuna bakıldığı zaman (bkz. Tablo 3) 1950 yılında merkez nüfusunun 630 gibi oldukça düşük sayıda olduğu ve küçük bir köy görüntüsü verdiği görülmektedir.¹⁵ Fakat 1955 sonrası merkez nüfusunun düzenli bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir. Baş-

¹⁵ Köy nüfusunun 1955 yılında görülen hızlı artışını 1937-38 yılında yerelden sürülen aşiret topluluklarının tekrar geri dönüşüne verilen izinlerle açıklamak mümkündür.

langıçta ağırlığını Aslan Uşağı aşiret üyelerinin oluşturduğu merkezin nüfusu gittikçe daha karmaşık ve heterojen hale gelmeye başlamıştır. Yerel mekânda yaşanan bu nüfus değişimi kısmen ilçeleşmeyle başlamış ve daha sonra hastane, ortaokul, lise, yatılı bölge okulu gibi kurumların yoğunlaşmasıyla artarak devam etmiştir.¹⁶

Tablo 3. 1950-1980 Ovacık Nüfus Gelişimi

Yıllar	Merkez	Köyler	Toplam
1950	630	9.119	9.749
1955	632	12.332	12.964
1960	1155	13.194	14.349
1965	1508	14.540	16.048
1970	1968	14.132	16.100
1975	2248	16.034	18.282
1980	2793	17.078	19.871

TUİK verilerinden hazırlanmıştır

Bu durum seçim süreçlerinde aşiret üyelerinin dışında oy kullanan birey ve grupların önemi sorusunu karşımıza çıkardığı gibi Yerlikaya Ailesi'nin siyasal teknelci konumunu aynı zamanda belirli aşiret-içi/dışı gruplarla yürütülen müzakere ve ittifaklarla sürdürebildiğine işaret etmektedir. Örneğin yerelde etkin ve "Kaçolar"¹⁷ olarak adlandırılan başka bir aşiret grubunun kendi içerisinde ortak siyasal tavır geliştirme becerisi olan ve bundan dolayı oylarının seçimlerde oldukça önemli olduğu bir durum söz konusudur. Bu aileden bir görüşmeci bu duruma şöyle işaret etmektedir:

"Musa Yerlikaya tekrar belediye başkanı seçildi. Şimdi niye seçildi biliyor musunuz? Şimdi bizim o zaman kendi aşiretimizin bize şimdi bizim o zaman bize Kaçolar diyorlardı. Kaçolar aşireti. Bizim o za-

¹⁶ Bir görüşmeci 70'li yıllarda başlayan bu nüfus farklılaşmasının oylara yansıdığını doğrulamaktadır. Artan öğretmen ve sağlıkçı sayısının, yaklaşık olarak 60, 70 oya yansıdığı görülmektedir. Seçmen nüfusunun küçük olduğu bir mekânda bu tarz oylar büyük rekabet konusu olabilmektedir. (G4)

¹⁷ Bir görüşmecinin verdiği bilgiye göre bu grup esasen Pertek ilçesinden belirli nedenlerle kaçarak o bölgeye yerleşmelerinden dolayı Kaçolar olarak adlandırılan Millî aşiretinin yöredeki küçük bir koludur. (G4)

man 70-80 oyumuz vardı. Yani ağırlık bizdeydi. Yani biz kime oy verirsek yani hangi kişiye oy verirsek o kazanırdı. Şimdi tabi tekrar Musa kazandı...70'lerde 80'lerde bizim oy verdiğimiz insanlar hep kazanıyordu... Bizim eski şeylerde yani bizim dedelerimiz vardı. Kendimiz Milili dedelerimiz vardı. Buraya gelirdi. Bizi biz aşiret olarak mesela bizde en aşağı yani o şekil insanlar vardı. Toplanırdı. Benim babama söz hakkı verirdi. Bu kişi yani ne derse siyasette ve başka türlü bir şeyleriniz olursa bu ne derse olsun gibisinden. Yani babama gelirlerdi o şekil yaparlardı. Babam da o şekil yaptığı zaman babamda seçim zamanında toplanılırdık. Babam derdi ki falan adama verin derdi. Yeterdi... Babam kararı nasıl alıyordu? Dedim ya dedeler gelirdi, babama yetki verirdi. Yani bu adamın sözünden çıkmayacaksınız bu adam ne derse öyle olsun. Yani o insanlarda yani her sene gelirdi o sene gelmeyince babamım sözünden çıkan insanları ondan sonra onları şey yapardı yani dışlardı.” (G4)

Aşiret kimliğinin seçim süreçlerinde grubu nasıl yeniden üretebildiğini ve mevcut grup ağlarını yardıma çağırabildiğini göstermesi açısından yukarıdaki ifadeler oldukça önemlidir. Aynı zamanda dedelik gibi dinsel bir müessesenin aşiret içi kimliği ve birlikteliği tesis eden rolüne de işaret etmektedir. Özellikle 1977'de yapılan belediye başkanlığı seçimlerinde CHP'den aday olan Ali Yerlikaya'nın karşısında üç bağımsız adayın seçime girmesinde görüldüğü gibi belediye yönetimi için rekabet düzeyi daha da artmıştır (G4). Aynı seçimlere 1973 yılında “Kaçolar” grubundan belediye meclisine seçilen ve 1976'da milletvekili seçimleri için aday olan belediye başkanı Musa Yerlikaya'nın yerine belediye başkanlığı görevini üstlenen Cemşi Tokmak da bağımsız aday olarak katılmıştır ve kendisinin ifadesine göre Ali Yerlikaya'dan sadece 30 veya 40 oy eksik almayı becerebilmiştir. “Kaçolar” grubunun kendi başına belediye başkanlığına aday çıkarması, nüfus yapısındaki heterojenleşme ve 70'li yıllarda yerelde yaygınlaşmaya başlayan sosyalist düşünce ve grupların artmaya başlayan rekabeti ile birlikte düşünülünce kurulu siyasal tekelin sürdürülmesinin gittikçe güçleşmeye başladığına işaret ettiği söylenebilir. Fakat ilginç bir şekilde bu siyasal tekelin kırılmaya başladığını gösteren somut gelişme 1984 yılında yapılan belediye başkanlığı seçimlerinde yine Aslan Uşağı aşiretinden bir adayın çıkarak HP'den aday olan Muzaffer Yerlikaya'yı yenmesiyle gün yüzüne çıkacaktır.

YEREL SİYASETİN ÇOĞULCULAŞMASI VE ARTAN REKABET

Belediye teşkilatı 1980'lere geldiğimizde oldukça küçük bir yapıya sahipti. Bir görüşmecinin aktardığına göre belediye teşkilatında sadece bir odacı ve iki çöpçünün görev yaptığı görülmektedir. İdari merkez olmasına rağmen Ovacık'ın büyük oranda kırsal bir yerleşim yeri dokusunu koruduğu görülmektedir. Öte yandan 1980'li yıllardan itibaren yerel yönetimler için rekabetin görünür bir şekilde artmaya başladığı, sadece seçim sonuçlarına bakılarak bile iddia edilebilir (Bkz. Tablo 4). Yerel yönetimler açısından 1984 seçimleri oldukça önemli bir değişimi ifade etmektedir. İlk defa Yerlikaya Ailesi'nin dışında bir adayın seçimlerden galip çıktığı ve böylece yerel yönetimler üzerinde kurulu siyasal tekelin açıkça kırıldığı bir dönemi başlatması açısından oldukça önemlidir. 1984 seçimlerinde dikkati çeken gelişmelerden bir tanesi aynı aşiretin (Aslan Uşağı) içerisinde iki güçlü adayın çıkmış olmasıdır. Bu durum, bir taraftan aşiret kimliğinin seçimler bağlamında artık tek aday etrafında birleşmeye izin vermemesi anlamına gelirken diğer yandan aşiret önderi olan Yerlikaya Ailesi'nin de birlik tesis eden etkisinin ortadan kalkmaya başladığını göstermektedir. 1984 seçimlerinde bağımsız aday olan Süleyman Akgül'ün Muzaffer Yerlikaya karşısında oldukça önemli bir seçim zaferi kazanmasını sağlayan şey, tekelci yapıdan hoşnutsuz olan farklı grupları birleştiren bir temel ittifak stratejisinin hayata geçmiş olmasıdır. Süleyman Akgül, Aslan Uşağı Aşireti'nden olmasına rağmen, kendine özgü köy temelli (Kozlucalılar) bir alt aşiret grubunu (kast edilen soya dayalı "ezbet" birliği değildir) ve ona dayalı bir kimliği harekete geçirebilmiş, diğer yandan bu temelde hoşnutsuz diğer aşiret grupları ile geniş bir ittifak içerisine girebilmiştir. Adaylık sürecini Süleyman Akgül'ün kendisi şu şekilde aktarmaktadır:

"Köye gittim Kozluca'ya. Yani kendi akrabalarımaya danışmak için. Yoksa insan öyle tek başına bir şey yapamaz. Gittim tabii köyde baktım. Akrabalarımaya danıştım. Bana dediler git. Eğer Ovacık'taki Kozlucalılar yani köylüler seni destekliyorlarsa gir biz köyden gelip seni destekleriz. Tabii ben çıktım geldim. Ondan sonra burada Şam Uşaklı İbrahim Güleç diye bir adam vardı. Çok zekiydi. Lafı da geçiyordu. Akrabaları çok destekliyordu. Ordan geçtim. Yav dedim sana bir şey söyleyim dedim. Dedi söyle. Ben dedim belediye başkanlığına adayım. Bana yar-

dımcı olur musun? O Kuzlucalı onlar. Ayrı bir köylü. Dedim bana destek olur musun? Bana dedi acele etme dedi. Ben bir akrabalarımı topluyam,... seni çağırırım. Eğer akrabalarım şey yaparsa dedi ben senin yanında yer alırım. Akşam baktım. Oğlu vardı. Geldi. Bak babam seni çağırıyor. Öldü, Allah rahmet eylesin. Çok zekiydi ama. Felaket! Gittim bütün akrabalarını getirmiş doldurmuş salona. Tabii içiyorlar miçiyorlar. Ondan sonra kalktı dedi. Ya akrabalarım ben size bir şey söyleyim dedi. Süleyman yazıktır dedi. Bunu sürgün etmişler. Siz yardımcı olursanız ben de kendisine yardımcı olurum. Yazıktır. Ta Muğla'da. Ta Muğla'ya sürdüler bizi. Kenan Güven yaptı aa. Onlar öyle deyince dediler tamam. Sen nerdeysen biz ordayız. Destekliyorsan biz de seninle beraberiz. Ondan sabahleyin çıktım geldim. Bana dedi git müracaat et sen seçimi kazanırsın dedi... O zaman gençler mençlerde çok destekliyordu beni... Sürgün mürgün etmişlerdi. Acıyorlardı.” (G8)

Seçim sonuçlarına bakıldığı zaman oldukça rekabetçi bir seçim sürecinin yaşandığı hemen fark edilir (bkz. Tablo 4). Üç farklı adayın yarıştığı seçimler oldukça çekişmeli gerçekleşmiştir. Belediye başkanlığı seçimleri sonrası bazı gerginliklerin yaşanmış olması teknelci konumun değişmesiyle ilişkili olsa gerektir. Bir başka görüşmeci yaşanan değişimi şöyle aktarmaktadır:

“İlk defa 1984 yılında Süleyman Akgül adında bir arkadaşımız kaymakamlık tahrirat kâtibi daha sonra yazı işleri müdürü oldu. Bu burada çalışırken 82'deki rotasyonlarla Muğla'ya sürgün verilmişti. Şimdi bu Kozlucalılarla Yerlikayalılar Aslan Uşağı Aşireti'nin mensupları. Şimdi bunlar ee gelip burda 70'lerden sonra köyden göçle burada daha çok esnaflık yapmaya başladı. Kozluca köyünün bazı insanları ve bunlar potansiyel olarak nüfus bir kalabalık toplulukta oluştu. Bunlar Süleyman Akgül'ü getirdiler ilk defa belediye başkanlığına aday yaptı. Bağımsız girmişti bu. Şimdi bu Yerlikayalar bunu hiç ciddiye almıyor. Karşısında işte emekli özel idare müdürü Muzaffer Yerlikaya var. O giriyor. Şimdi hiç ciddiye almıyorlar ama bu sefer bu şeyler yan gruplar yani diğer aşirete mensup olmayan bütün şeyler sırf Yerlikayalara tepki olsun diye Süleyman Akgül'e oy verdiler ve Süleyman Akgül seçildiği zaman burada kıyamet koptu. Önce hazmedemediler. Şimdi bunlar yardımcı olan memurlara şikâyet ettiler. Kavgalar çıktı. Burada bazı şeyler oluyor. İşte gidip rakip adamın kavaklarını kesiyor doğruyor. Hayvanlarını öldürüyor. Böyle toplumsal olaylar da çıktı. Sıkıyönetim koşulları olmasa burada çok büyük olaylar yaşanacak o dönem.” (G1)

Süleyman Akgül'ün iki dönem, 1984 ve 1989 yılında belediye başkanı olarak seçilmesi (bkz. Tablo 4 ve 5) yerel yönetimlerdeki siyasal güç dengesinin değiştiğini göstermektedir. Belediye başkanlığı seçimlerinde bir tekelci dönem sonlanırken başka bir kimlik grubunun, “Kozlucalılar” olarak adlandırabileceğimiz bir grubun yerel seçimlerde ağırlığının artmaya başladığı bir dönemi de karşımıza çıkarmaktadır. Böylece bir yandan Aslan Uşağı Aşireti'nin ortak hareket edebilen yapısı ortadan kalkmış ve siyasal temsilde farklılaşan alt-gruplara bölünmüştür. Bunların başında öncel olarak biçimlenmiş az ya da çok özerk bir kolektif köy kimliğine sahip olduğu anlaşılan “Kozlucalılar” grubu gelmektedir (Demirdöğen, 2020). Bu köylülerin daha önceki aşiretler arası çatışmalarda ve seçim süreçlerinde Yerlikayalı adayların ve aşiretin en önemli destekçisi olduğu düşünülürse aşiret içi bağlılığın bu süreçte ne kadar zayıfladığı anlaşılabilir. Bu tarihten sonra Aslan Uşağı Aşireti'nin tek aday üzerinde anlaşarak seçimlerde belirleyici olma şansı ortadan kalkmıştır.¹⁸ Süleyman Akgül “Kozlucalı” grubunun bir üyesidir ve seçim sürecinde verili bir köy kimliğine dayalı grubun siyasal vekâlet ilişkisi etrafında birleşmesine neden olmuştur. Böyle daha önce belirli ortak sosyomekânsal deneyimlerle (buna aşiret bağlamında yaşanan deneyimlerde dahildir) oluşmuş olan bir kolektif kimliğin varlığı bir aday etrafında hızlıca oluşan siyasal temsili gruplaşmayı açıklamaktadır. Bu şekilde öncel bir köy temelli kolektif kimliğe dikkat çekmesi açısından kendisi de Kozlucalı olan bir görüşmecinin aktarımları oldukça önemlidir:

“Demin başkanın konuşması sırasında anlattığı Süleyman Akgül'ün babası Veli Akgül, kendi babasından bahsediyordu bir de Nuri Erdoğan'dan bahsediyordu. Bunlar köyü çekip çeviren o dönemin köyde söz sahibi olan herkesin kendisini dinlediği insanlardı. 1950'lerde, 60'larda, 70'lerde. Gerçi biri 60'larda öldü biri 70'lerde öldü Nuri Erdoğan 90'larda falan öldü. Ama bu üç kişi köyü hakikatten çekip çeviriyor. Yani köyde bir kavga döğüş olduğu zaman bunlar araya giriyor. Barıştırıyorlar. Kız kaçırma olsun bunlar yapıyorlar. Tarla yüzünden kavga edenleri şu bu yani köyde mümkün mertebe bir barış ortamını sağlıyorlardı. Kavgalar da oluyordu kavga döğüş ama mahkemeye falan

---

¹⁸ Bu durum aynı zamanda aşiret kimliğinin ve bağlılığının genel olarak çözülme süreci içerisinde olmasıyla da ilişkili olarak görülmelidir.

düşmeden bunlar hal ediyordu. Bir de onun yanı sıra güç birliği oluşturuyorlardı. Ama bu eskiden beri gelmiş bir şey. 1930'lerden başlamış. Bizim köy dağlık bir köy. Orman içi bir köy. Düz bir arazi yok... 11 tane mezarı var... Ama arazi çok kıt... Çoğunlukla bizim insanlarımız Elazığ'da hamallık yapıyorlardı. Büyük kentlere gidip çalışıyorlardı... Bir kısmı burada iyi kötü işte esnaflık yapmaya başladı... Bu söylediğim 50'li yıllardan sonra ama 50'den önce de bu şahısların etkisiyle arazi darlığı nedeniyle köy gücü birleştirilerek sağdan soldan arazi satın alınmış. Başka köylerde... Epeyce bir aile köyden buralara gitti. Ama bu siyasi dayanışma değil de ekonomik bir dayanışma halinde o insanların etkisiyle oluşmuş bir şey. Hatta bazı yerlerde mera alınacak köylü katılmak istemiyor. Herkes. Zorla gitmişler herkesten ya keçi vereceksin herkesi ortak etmişler. Yani böyle bir siyasi birlik oluşmaya başlamış. Kimlik oluşmaya başlamış. Yani Kozlucalılar dedin mi ha hep bir arada olan işte büyüklerini dinleyen bir köy oluşumu. Bu 50'lerde daha da güçlenmiş böyle partilerle filan bağ kurunca bu büyükler. 60'larda daha da etkin olmaya başladı. Ve işte aşiretin en önemli gücü haline geliyor... Aslan Uşağı Aşireti'nin... O yüzden Kozlucalılar deyince halkın aklına hemen güç birliği dayanışma herro deyince herro merro deyince merro diye bir algı oluştu. Güç birliğinden dolayı.”

Yerel veya belediye başkanlığı seçimlerinde adayların kişiliklerinin seçilebilirlik noktasında oldukça önemli olduğu genel olarak bilinen bir olgudur. Kişisel siyasal-bürokratik tecrübe, retorik gücü, kıvraklık, tanınırlık gibi belirli kişilik özellikleri adayların seçilebilirliğini etkileyen özellikler olarak belirir. Fakat çoğu zaman adaya atfedilen kişisel özelliklerin sosyal ilişkiler içerisinde anlamlı hale geldiği veya ilişkisel bir konumlanma içerisinde etkiler üretebildiği görülmektedir. Seçilebilirlik noktasında bir adayın sahip olduğu belirli özelliklerin ancak diğer adaylardaki özelliklere bakılarak anlaşılabilir hale gelmesinde görülebildiği gibi. Adayların kişiliklerinde somutlaşan özellikler onları seçmenlere farklı biçimlerde bağlayan ilişkisel niteliklere işaret eder. Adaylar yereldeki farklı birey ve grupların vekâletini bir süreliğine kendinde toplamak ve onların temsilini üstlenme yarışı içindedirler. Bundan dolayı çoğu zaman yerel seçmen grupları ile farklı biçimlerde aidiyet ilişkisi içindedirler ve aynı zamanda kişisel düzeyde doğrudan ilişkilere, ortak yaşamışlıklara ve karşılıklı deneyimlere sahiptirler. Seçim süreçlerinde bu ilişkileri veya sosyal sermayeleri en fazla

kişiyi veya grubu içinde barındırabilecek bir vekâlet zincirine dönüştürmeye çalışırlar. Böylece seçim süreçlerinde adaylar etrafında geçici veya kalıcı gruplaşmaları ifade eden ağlar şekillenir. Sonuçları belirlediğinden dolayı seçim ittifakları ve stratejileri de çoğu zaman bu ağlara yön ve biçim vermeye dönüktürler. Süleyman Akgül'ün 1984 ve 1989 seçimlerinde tekeli konumun avantajlarına kısmen sahip olan güçlü iki aday karşısında (Muzaffer ve Musa Yerlikaya) başarılı olmasının nedeni kendisi etrafında yerelde çeşitlenen ve dinamik, yerel grup yapısına uygun bir ağ stratejisi geliştirebilmesinde yatmaktadır.¹⁹ 1989 seçimlerinin rekabet düzeyi çok daha fazladır. Farklı partilerden adaylar belediye başkanlığı seçimlerine katılmışlardır. Süleyman Akgül DSP adayı olarak SHP'den aday olan Musa Yerlikaya karşısında bir oy farkla seçimleri yeniden kazanmayı başarmıştır. Seçime giren aday sayısında artış yerel yönetimler için rekabetin de yükseldiğini gösterirken aynı zamanda yereldeki grupsal kimlik ve çıkar farklılaşmanın bir yansıması olsa gerektir (bkz. Tablo 4).

Tablo 4. Belediye Başkanlığı Seçim Sonuçları (1984-1999)

Yıllar	Seçmen Sayısı	Partiler								
		CHP	ANAP	DYP	DSP	BĞSZ	SHP	MHP	HP	BP
1984	886 (%90)		58			365			352	
1989	1.187 (%83)		29		446	172	445			
1994	1.206 (%77)	208			305	21	376	77		
1999	1.644 (%82)	192	405	290	23	283		14		356

TUİK verilerinden elde edilmiştir

Tablo 5. 1980-1999 Arasında Seçilen Belediye Başkanları

Yıllar	Belediye Başkanı	Meslek
1984	Süleyman Akgül (BĞSZ)	Özel İdare Yazı İşleri Müdürü
1989	Süleyman Akgül (DSP)	
1994	Musa Yerlikaya (SHP)	Serbest Meslek
1999	Mustafa Geçgin (ANAP)	Müteahhit

Görüşmecilerden elde edilen verilerden oluşturulmuştur

¹⁹ 1977 deneyimi bu anlamda önemli bir aşamayı ifade etmektedir. Orada yaşanan rekabetçi deneyim sonraki seçimleri etkilemiş olmalıdır.

Yine bu dönemde Yerlikaya ailesinin tekelci konumu büyük oranda çözümlenme süreci içerisindeyken aile 1991 yılında yapılan Milletvekili seçimlerinde yerelde avukatlık yapan ve aynı zamanda SHP İlçe Başkanlığı görevini yürüten Sinan Yerlikaya'nın milletvekili seçilmesiyle hem parti merkezi düzeyine (önce SHP sonra CHP) hem de parlamento düzeyine sıçrayan yeni bir güç pozisyonu elde etmeyi başarmıştır.²⁰ Bu durum ailenin başka bir ölçek siyaseti içerisinde elde edilen konumla beraber yeniden güç kazanmaya başladığını ve yerel yönetimlerdeki tekelci konumun çözümlenmesini biraz daha geciktirebildiğini göstermektedir. Buna işaret eden aynı zamanda 1994 seçimlerinde Musa Yerlikaya'nın tekrar belediye başkanı olarak seçilebilmesidir. Sinan Yerlikaya'nın milletvekilliği ve parti merkezi içerisindeki konumunun desteğiyle Musa Yerlikaya'nın yeniden seçilebilmesi mümkün hale gelmiştir. Fakat bu tarihten sonra birçok belediye başkanlığı seçimlerinde Yerlikaya Ailesi'nden üyeler aday olmasına rağmen seçilebilmeleri mümkün olamamıştır.

ŞİDDET, GÖÇ VE DEĞİŞEN SİYASAL DENGELER: 90'LI YILLAR

1990'lı yıllar aynı zamanda yerel siyaset ve yerel toplulukların gündelik yaşamında oldukça önemli değişim ve kırılmaların belirlediği bir dönemdir. Bir taraftan silahlı kır örgütlerinin başta PKK ve TİKKO olmak üzere yerel siyaset ve topluluk yaşamı üzerinde belirgin bir etkide bulunmaya başlamaları, diğer taraftan merkezi devletin güvenlik güçleriyle yoğunlaşan çatışmalar, şiddetin gittikçe köylere ve ilçe merkezlerine nüfuz ederek yayılmasına neden olmuştur. Yerel mekân silahlı kır örgütlerinin karşısında devletin askeri güvenlik ağının inşası ve her iki cepheden üretilen militarizasyon sonucunda büyük bir şiddet ve göç dalgasıyla yüz yüze kalmıştır (Demirdöğen, 2010: 239-240). Görüşmecilerin aktardığına göre bunların başında 1994 yılında büyük bir toplumsal travmaya ve insansızlaşmaya neden olan köy yakmaları ve boşaltmaları gelmektedir (G1, G4, G7). Nü-

²⁰ Yerlikaya Ailesi 1980 sonrası önce SHP sonra CHP ilçe teşkilatı üzerinde daha önce de var olan tekelci denetimi sürdürmeyi başarmıştır. Bu, 2000'lere kadar bu şekilde devam etmiştir. CHP ilçe teşkilatı uzun süre bu ailenin denetimi altında kalmış ve belirli ölçülerde merkezi teşkilata sıçrayan geniş bir siyasal ağ kurulmuştur. Sinan Yerlikaya 2002'de CHP'den yeniden Tunceli milletvekili olarak seçilmiştir. Fakat daha sonra AKP'ye geçişi ile bu tekelci konum, hem ilçe teşkilatı üzerinde hem de merkezi düzeyde zayıflamıştır.

fus verilerine bakıldığı zaman da 1994 sonrası köylerden merkez ilçeye ve esasen büyük şehirlere doğru yoğun bir zorunlu göç yaşandığı görülmektedir. 1990'da kır nüfusu 11.669 iken 2000 yılında bu sayı 2613'e gerilemiştir. Aynı zaman aralığında ilçe nüfusunun 3.647'den 5.909'a çıktığı görülmektedir (bkz. Tablo 6). Bu tarihlerde ilçe merkezinde bugün de aynı adla var olan ve "94 Mahallesi" adını alan yeni bir mahalle ortaya çıkmıştır. Buradaki yerleşimciler köy yakma ve boşaltmaları sonucunda ilçe merkezine göç etmek zorunda kalan köylülerden oluşmaktaydı.

Tablo 6. 1980-1990 Arası Nüfus Gelişimi

	Merkez	Köyler	Toplam
1980	2.793	17.098	19.871
1985	2.996	15.458	18.454
1990	3.647	11.669	15.316
2000	5.909	2.613	8.522

TUİK verilerinden elde edilmiştir

Yaşanan şiddet ve zorunlu göçler yerel siyaset ve seçimler üzerinde olduğu gibi yerel toplumsal yapı, ticaret ve sosyal ilişkiler üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Yerelde yaşanan ticari çöküş aynı dönemde esnafılık yapan bir görüşmeci tarafından şu şekilde aktarılmaktadır.

“Ya inanın ki bak ben esnaftım işte. Biz 80’lerde 90’larda üç tane burada sebze vardı. Ben hem esnaftım hem sebze işleri ile uğraşıyordum. Beş, altı tane arabamız vardı. Biz her kişinin her sebzezinin kendi arabası vardı. Biz giderdik Mersin’den sebze getirirdik, Elazığ’dan sebze getirirdik, Malatya’dan sebze getirirdik. Kendi arabalarımızdan getirirdik... Getirirdik nasıl getirirdik biliyor musunuz? Getirdiğimiz zaman da hayvanlara yüklerdik. Götürürdük halde satardık. Hale bırakırdık tekrar ertesi gün tekrar sebze yükler getirirdik. Yani bu şekilde iş yapıyorduk biz. Ondan sonra tabii ki bu 94’ten sonra böyle olunca her şey bitti gitti... Tabii ya bizde çökelek var ya. Biz en aşağı yani en aşağı iki yüz üç yüz ton çökelek satardık. Tabii burda. Yani bak. Ben de çökelek topluyordum. En aşağı on kişi çökelek topluyorduk. Her birimiz en aşağı on yirmi ton çökelek satıyorduk. Bu şekil satardık. Yani köylüler bize getiriyordu dışarı satıyorduk. Taa şeyden mesela Aydın’dan buraya gelirdi çökelek alırlardı. Yani toptan alır götürürlerdi. Sonra şey yapınca Elazığ’a vermeye başladık. Bu sefer Ela-

zığ'a en aşağı 100 ton çökelek verirdik biz... Tabii halen veriyorlar tabii o kadar değil.” (G4)

Bu süreçte yereldeki devlet kurumları içerisinde askeri kurumsallaşma olabildiğince genişlemiş ve farklı birtakım gerilimleri beraberinde getirmiştir. Genişleyen askeri yapı, aynı zamanda önemli sayıda askeri ve idari personelin yerel nüfus içinde artışını beraberinde getirecek ve yerel seçimlerde belirleyici olabilecek bir oy potansiyeli de yaratacaktır. Buna ileriki bölümlerde yerel seçimler bağlamında taşıdığı önem itibarıyla tekrar değinilecektir. Sonuç olarak yerel toplum gittikçe artan bir şekilde çatışan iki güç arasında sıkışarak gündelik hayatlarını yaşanan militarizasyonun yarattığı çelişkili ve gerilimli koşullar altında sürdürmeye çalışmıştır. Yine aynı esnaf, siyasetçi ailesinde yaşanan etkileri çarpıcı bir biçimde şöyle dile getirmektedir:

“Yani 94'ten sonra bu şeyden sonra artık pek siyasete girmek istemedim... Yav 94'te köyler yakıldı ya. Bu köyler yakıldıktan sonra pek şey yapmadım. O zaman ben esnaflığa başladım. Şey bize dediler ki ben ee o zaman büyük bir ticaretle uğraşıyorduk o zaman biz burada. Şimdi bakma. Ticaretle uğraşıyordum. Çok büyük gelirimiz vardı. Benim 6, 7 tane arabam vardı... Ben o zaman marketimiz vardı bizim. Marketimiz vardı bizim. Muazzam iş yapardı. Askeriyeye mal verirdik. Ondan sonra yani askere mal verdikten sonra bu terörden dolayı biraz çok şey çektik... Yani beni dağa kaçırdılar. Ben bir hafta beni dağda bağladılar. Sen işte askerle çalışıyorsun. Sen mitsin ajansın diye. Ondan sonra geldikten sonra beni bıraktıktan sonra işte 96'ta. Ondan sonra şeyde de daha sonra da ben ee... Bir tane oğlum vardı Torna'ya malzeme taşıyordu falan. Ondan sonra bomba koydular o çocuğum da orada şehit oldu. Tabii. Ya bizim başımıza neler geldi. Burada Torna'ya malzeme götürürken ee karakola malzeme götürürken. Biz doğru söylemek lazım. Onun için ben siyasete girmedim biliyor musun? Karakola şey yaparken malzeme taşıırken esnaftık biz. Biz iş yapıyorduk. Yani siyasete girmek istemedim ondan sonra. Tabii baktım yine şey yapınca tekrar siyasete yine Maçoğlu zamanında ve yine CHP'den belediye meclis üyesi oldum.” (G4)

Şiddet ortamı 1994 ve 1999 belediye başkanlığı seçimlerinde de etkili olmuş ve serbest siyasi faaliyetin önemli oranda sınırlandırıldığı bir sürecin yaşanmasına neden olmuştur. 1994 seçimlerinde PKK adaylar üzerin-

de boykot amacıyla baskı kurarak bütün adayları istifaya zorlamış ve bunun sonucunda yerelde 77 oy alan ve hiç orada yaşamayan MHP'li adayın kazanması gündeme gelmiştir. Bu seçimde şiddetin sürece nasıl yansıdığını en çok oyu alan Musa Yerlikaya'nın nasıl belediye başkanı olduğunu bir görüşmeci şu şekilde aktarmaktadır:

“Orada şöyle bir şey var. Bu Kürt cephesi seçimleri boykot etmiş. Tabii seçimler boykot kimse oy kullanmıyor o seçimlerde. Ayrıca o zaman şu yaşandı ben çalıştığım durumu çok iyi biliyorum. Hiç bizim yerel adayların hepsi istifa etti. Yani seçimden önce 18 Şubat günü aday listeleri kesinleşti. 20 Şubat'ta burada PKK iki adayın akrabalarını kaçırdı. İstifa eden adayların. Celal Vural'ın babasıyla Süleyman Akgül'ün amcasının oğlunu da kaçırmışlardı. Dolayısıyla bu yerel adayların hepsi dört yerel aday da istifa etti. Adaylıktan çekildi. Şimdi yeniden seçimler yapıldı. Baskıyla seçimler yapıldı. İşte o zaman oy kullanmamanın cezası vardı. Şimdi bazı insanlar gidip rakip adaylara oy verdiler... Seçimde en çok oyu Musa Yerlikaya aldı ama ilçe seçim kurulu bunlar istifa ettikleri için belediye başkanlığını Tahsin Aydoğdu'ya karar verdiler... Tahsin Aydoğdu hiç buraya gelmemiş, hiç kimse tanımıyor. Şimdi en çok oyu alan Musa Yerlikaya tuttu ilçe seçim kuruluna itiraz etti. İle itiraz etti. İl seçim kurulu da ilçe seçim kurulunun kararını onayladı. Bu kez SHP Yüksek Seçim Kurulu'na götürdü. İtirazlarını. Şimdi o seçim kuruluna gidinceye kadar o zaman SHP de iktidar ortağıydı. Yüksek Seçim Kurulu Musa Yerlikaya'nın kazanmasına dair onay verdi ve Musa Yerlikaya resmi meşru olmayan seçim sonucuna göre Haziran'da geldi göreve başladı.” (G1)

1999 seçimlerinde belediye başkanlığı için yarışan aday sayısında hızlı bir artış ve seçimlere olan katılımın da oldukça yüksek olduğu gözlemlenmektedir.²¹ Bu dönem seçimlerinde belediye meclis üyeliğine seçilen bir görüşmeci Kozlucalılar ve Yerlikayalar karşısında DYP etrafında oluşan ittifakı şu şekilde tarif etmektedir:

“Burada bazı gruplar vardı. İşte bu Kozlucalılar diye bir köy bu Yerlikayalar bu Cumhuriyet Halk Partisi'ni hapsetmişlerdi. Burada. Yani işte belediye başkanı bizden, muhtar bizden, belediye meclis üyesi biz-

---

²¹ Bu dönem belediye başkanlığı seçimlerine genel olarak katılımın oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu da yüksek mobilizasyona işaret etmektedir.

den, milletvekili bizden başkasına yani burada siyaset yapma hakkı tanımınıyordu. Biz bu demin bahsettiğim işte rahmetli olan Hasan Hüseyin Dizi arkadaşımız o zaman Doğru Yol vardı. Doğru Yol'a biz hepimiz geçtik. Partiden istifa ettik. Geçtik Doğru Yol Partisi'ne. Doğru Yol partisinde biz seçime girdik. Hasan Hüseyin Dizi belediye başkanı adayı ben belediye meclis üyesi. Tabii diğer arkadaşlar başka arkadaşlarımız da vardı bunun içerisinde. Dokuz tane belediye meclis üyesi arkadaşımız vardı. Tabii biz iki kişi kazandık. Hasan Hüseyin Dizi o dönem kazanmadı. İşte o bahsettiğimiz dönemde Muzaffer Yerlikaya Cumhuriyet Halk Partisi'nden belediye başkan adayı oldu. Ama dördüncü oldu. İlk sırayı Mustafa Geçkin aldı, ikinci sırayı Faysal Kılıncı aldı, üçüncü sırayı Doğru Yol Partisi yani bizim parti aldı. Dördüncü sırayı Muzaffer Yerlikaya aldı... Pardon beşinci sırayı Muzaffer Yerlikaya aldı. Evet Zeynel Örnek vardı. Yani o zamanki süreç öyleydi. Tabii biz orada kazandık. Ben belediye meclis üyesi olarak kazandım... Doğru Yol'da oldum. Ama iki ay sonra istifa ettim. Tekrar CHP'ye geçtim. Yani amaç sadece seçilmek amaç sadece bu tabloyu bir kırmak yani burada yalnız siz yoksunuz burda başka yaşayan insanlar da var. Burada başka yaşayan halklar da var. Yani amaç oydu.” (G9)

Bu seçimde adayların birçoğu birbirine oldukça yakın oylar kazanmıştır ve yüksek bir rekabet söz konusudur. Bu durum göçler ve askeri-idari personel sayısındaki artışa paralel bir şekilde oy veren seçmen sayısına da yansımıştır. Başta oldukça yoğun bir köy nüfusuna sahip olan Kozluca köyü olmak üzere yakın köylerden ilçe merkezine hızlı bir göç yaşanmış ve yerel demografik yapı çok daha heterojen köylü gruplarını barındıran bir şekle bürünmüştür. Böylece seçimlerde tek aday üzerinde uzlaşabilen Kozluca grubu 1984 seçimlerinden itibaren önem kazanan Kozluca kimliğinin de etkisiyle ANAP'tan aday olan Mustafa Geçkin'i belediye başkanı olarak seçtirmeyi başarmışlardır. Aynı seçimlerde Muzaffer Yerlikaya da CHP'den aday olmuş fakat etkili bir başarı gösterememiştir.²² Yine Barış Partisi'nden Faysal Kılıncı, DYP'den Hasan Hüseyin Dizi ve sol-sosyalistlerin adayı olarak Zeynel Örnek seçimlerde rekabet eden ve yüksek oylar kazanan diğer adaylar olarak belirlemiştir. 1994 ve 1999 seçimleri aynı zamanda

²² CHP teşkilatı üzerindeki Yerlikaya hâkimiyeti diğer adayları başka partilere sevk eden önemli etkenlerden biri olduğu yarışan adayların ifadelerinden anlaşılmaktadır.

başka önemli bir gelişmeye işaret etmektedir. Etnik kimlik eksenli siyasi örgütlenme yerelde özellikle gençlik üzerinde bir ölçüde etkisini artırırken yerel demokratik siyasete ve seçimlere olan ilgisi yukarıda boykot çerçevesinde vurgulandığı biçimiyle gerçekleşmiştir. Bu durum 2009 seçimlerinden sonra Demokratik Toplum Partisi ve HDP adaylarının belediye başkanlığı seçimlerine katılımıyla değişmeye başlayacaktır. Yine 1970'li yıllarda sosyalist ideoloji ve hareketlerle tanışmış ve bu bağlamda siyasi faaliyet yürütmüş olan bir kuşak yerel demokratik siyasete ilgi duymaya başlamış ve belediye başkanlığı seçimlerine kendi adayları üzerinden dahil olmaya girişmişlerdir. 1994'te Celal Garip ve 1999 seçimlerinde Zeynel Örnek bu tarz girişimlerin sonucunda bağımsız adaylar olarak seçim süreçlerine katılmışlar ve sol-sosyalist ideoloji temelli siyasal kimliklerin seçim süreçlerinde önem kazandığı bir etkiyi de meydana getirmişlerdir. Sol-sosyalist adayların yerel siyasete ilgisi ilerleyen seçimlerde daha da artmış, irili ufaklı sosyalist parti kimlikleri (EMEP, TKP, ESP vb.) etrafında gruplaşmalar seçim rekabetinin önemli dinamikleri haline gelmeye başlamıştır.

2000'Lİ YILLAR: ÇOĞULCU REKABETİN YÜKSELİŞİ VE GRUP STRATEJİLERİ

1999 seçimlerinde ilk belirtilerini gördüğümüz aday artışının ve yüksek rekabetin 2000'li yıllardan itibaren yoğunlaşarak ve çeşitlenerek kalıcılaştığı görülmektedir. 90'lı yıllarda yaşanan şiddetin boyutları kısmen zayıflamış, gündelik hayat yavaş da olsa normalleşme süreci içerisine girmeye başlamıştır. Bu durum da yerel siyasete olan ilginin ve katılımın artışı desteklemiştir. 2000'li yıllar aynı zamanda geleneksel bir şekilde kolektif kimlik temelli gruplaşma ve ittifak stratejilerinin yanında ideoloji ve parti temelli siyasal kimliklerin yoğun bir şekilde önem kazandığı ve yerel seçim süreçlerini belirlediği bir dönemi de karşımıza çıkarmaktadır. Bu dönemde seçimlerdeki kolektif kimlik temelli gruplaşma (aşiret, köy gibi) mevcut grup içi müzakereyi ve tek aday üzerinde uzlaşmayı zorunlu kıldığından aday ve rekabet artışıyla gittikçe daha da güçleşmeye başlamıştır.²³ Aynı zamanda grup içi

---

²³ Aynı aşiretten veya köyden birden fazla aday çıkması durumunda bu kimliğin birlik tesis eden etkisi zayıflayarak yerini başka aidiyet unsurlarına bırakır. Örneğin bu dönemdeki bütün seçim dönemlerinde etkili hale gelen Kozluca grubu 1999 seçimlerinde tek aday üzerinde uzlaşmayı sağlayarak seçimleri kazanabilmiş olsa da 2004 ve sonrası seçimlerinde bu du-

birliği zayıflatan ideolojik ve parti temelli kimliklerin yaygınlaşması da bu tarz kolektif kimliklerin siyasal temsil etkisini azaltıcı yönde olmuştur. Öte yandan seçmenler düzeyinde gruplaşma biçimleri ve dinamikleri çeşitlendikçe farklı adayların seçimlere katılma eğilimi güçlenerek stratejik rekabet koşulları olgunlaşmıştır. Adayların stratejileri de ittifaklar ve çoğul gruplaşma dinamiklerini dikkate almak ve böylece farklı grupları içine alan en geniş ağı oluşturmaya odaklanmıştır. Bu dönemin seçim süreçlerini dikkate aldığımızda bu genel eğilimi gözlemek mümkündür.²⁴

2004 seçimlerine açık bir şekilde Kozlucalı adayların damgasını vurduğu söylenebilir. CHP'li aday Çetin Yerlikaya dışında hemen bütün adaylar Kozlucalı kimliğiyle ilişkilidir.²⁵ Bu durum yerelde ağır basan Kozluca nüfusunun etkisi olarak okunabilir. Fakat çok aday çıkaran Kozlucalılar böylece oylarının bölünmesine neden olarak diğer adaylar karşısında rekabet şanslarını yitirmişlerdir (G5). Bu durum sonraki seçimlerde de kendisini tekrarlamıştır. 2004 belediye başkanlığı seçimlerini bu şekilde AKP adayı Hasan Hüseyin Dizi kazanmıştır (bkz. Tablo 7 ve 8). Yine aynı seçimlerde başka bir seçmen grubunun etkisinin oldukça belirgin bir şekilde adayların seçim stratejilerinde belirmiş olduğu görölmektedir. Seçim süreçlerinde adaylar kaymakamlık ve güvenlik kurumları başta olmak üzere merkezi devlet kurumları ile seçime dair görüşmeler yürüterek bu kurumların onayını ve desteğini kazanmaya çalışmışlardır. Artan güvenlik personelinin sayısı ve blok oy örgütleme şeklindeki kurumsal müdahale şansı bu seçmen grubunu önemli bir grup haline getirmiş ve adaylar bu destek

---

rum gerçekleşmemiştir. Bunu aşmaya dönük stratejiler örneğin aynı grup içerisinde aday temelinde “bir sen bir ben” veya grup temelinde ise “bir sizden bir bizden” şeklindeki uzlaşılarla karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda ideoloji veya parti kimliklerin gelişmesi bu grupların içerisinde ortak tavır almayı zorlaştırır.

²⁴ İlginç bir şekilde bu dönemde sadece 2014 yılında (2 oy alan Cemal Yerlikaya'nın adaylığı) dışında hiçbir bağımsız adayın çıkmaması dikkat çekicidir. Bu durum da yukarıda vurgulanan çeşitlenen gruplar temelinde çoğulcu rekabetle açıklanabilir. Bağımsız adaylar genelde geniş kolektif kimlik gruplarına yaslandıklarından bunu tercih ederler. Ayrıca adaylar belediye meclisine hâkim olamadıkları ve meclis üyesi temelinde ittifak oluşturma şansına sahip olamadıkları için bağımsız adaylık tercihine yönelmezler.

²⁵ Bu seçim döneminde Sinan Yerlikaya tekrar milletvekili olarak görev yapmasına rağmen onun desteği Çetin Yerlikaya'nın seçilmesine yetmemiştir.

için seçim süreçlerinde müzakereler yürütmek zorunda kalmışlardır. Bu bağlamda 2004 seçim süreci ve sonrasında gelişen bu etkileşimi görüşmeler şöyle ifade etmektedir:

“Bizim için tabii burada normal demografik yapısında AKP benzeri sağ partilerin seçimde sonuç alması çok zordu. Ama o sıra 2004'te yani benim 2009'ta seçilmemden önce zaten AKP'ydi burda. Onun sebebi de şuydu. Biraz tepkiler oluşmuştu. Oylar çok bölünmüştü sol arasında. Sağda da ee burada yabancı memur polis, asker sayısının yüksek olması genelde sağa yönelmesi onu iddialı kılıyor. Hâlâ o iddia vardır. Her zaman çünkü o nüfus yüksektir. Yani yüzde otuza yakın bir oy potansiyeli var. Ec zaten otuz beş, kırkla seçim kazanılıyor. Böyle olunca da her zaman bu oluyor. Aslında bu da çok adil değil ama siyasetin de başka bir yolu yok. Herkesin oy kullanma hakkı var. Bunu böyle baktığımızda başka türlü bileşmeler ya da bir arada durma zorunluluğu doğuyor. Aslında siyaset üstü bir orta noktanın da yavaş yavaş bulunması gerektiğini yavaş yavaş görmeye başlıyoruz... Ya tabii devlet kurumları bir yeri işaret yaptığı zaman yönlendirme yapmış oluyor. Yani meselâ bir tabii tabii. Yani mesela basit bir sivil istihbarat işiyle ilgilenen bir polis memurunu düşünün, işte gelip sizinle konuşuyor ya sizce diyor. Burada seçimi kim kazanır diyor. İşte bilgiyi genel olarak topluyor. Sence kendince bir değerlendirme yapıyor. Atıyorum HDP seçiliyor, der ki bunu durdurmamız lâzım bunun yakınında kim var CHP ya da TKP var. O zaman diyor TKP'ye yüklenelim. Kendi aralarında en azından bu organizasyonu yapıyorlar.” (G2)

“Hem Kaymakam açık yapıyor. Hem bunlar karar alıyorlar hangi adaya oy verecekleri. Özellikle güvenlik görevlileri. Yani polis ve jandarma birleşiyor. Seçimden bir gün önce kime oy vereceklerine dair bir karar alıyorlar. Yüzde yetmiş uyuyor bunlara... Zaten onların destekledikleri anlatıyor bunu. Zaten destekleyecekleri adayı çağırıp talepleri ve niyetlerini açıklıyorlar kendisine. Bunlar açık gidip geliyor yani. Daha çok jandarma bunu örgütüyor... Bunlar anlaşılıyor bir zeminde buluşuyor... Yabancı oylar blok oy kullandığında onunla yarışacak insan yoktur. Yani seçmen listelerinde çalışma yapıyoruz. Doğum yeri itibariyle kayıt yeri itibariyle ayrıştırıyoruz. Adamlar zaten şey. Bir de 19 B diye bir madde var. Kendisine yetki veriyorlar gelip oy kullanıyorlar burda.” (G1)

“Aşiret dedik ya burada en büyük aşiret devlet. Devlet en büyük aşiret çünkü burada 630 seçmeni vardı devletin o zaman. Tabii memur, po-

lis, asker. Tabii bunlar hepsi AK Parti'ye saymasak bile. Ama büyük bir çoğunluğu mesela askeriye de. Askeriyenin sadece 630 oyu diğer memurları saymıyoruz. Tabii... Onların bilgileri var bizde. Bilgi var derken nerede oturuyorlar, nerede ikamet ediyorlar bizim intranet diye bir sitemiz var. CHP'nin kimin nerde oturduğunu hepsini biliyoruz yani biz. Hangi apartmanda kim oturuyor.” (G9).

Bu seçmen grubunun kendi içerisinde nasıl örgütlendiği tam olarak bilinmese de her seçim döneminde bu kurumların beliren aday ve güç dengesine göre belirli yönde karar alabildikleri görülmektedir. Burada konulan daha çok Kürt hareketinin ve sol-sosyalist adaylarının karşısında gerçekleşiyor görünse de ilgili seçimde oluşan aday ve grup kombinasyonuna göre bu iki grubun birleşme durumunu zora sokan bir tarzda bu adayları da destekleme yönünde bir stratejiyi sezimlemek mümkündür. Belirgin bir şekilde 2014 ve 2019 seçimlerinde bu tarz bir stratejinin izlendiği görülmektedir. 2014'teki seçimlerde DTP adayının karşısında TKP adayının bu gruptan önemli bir destek aldığı görüşmeciler tarafından dile getirilmiştir. 2019 seçimlerinde ise oluşan duruma göre TKP ve HDP adaylarının karşısında CHP adayına dönük bir destekleme stratejisi gözlemlenmektedir. Bu tarz stratejik oyların seçim sonuçları üzerindeki belirgin etkisine bu dönemde seçimlere katılan hemen hemen bütün görüşmeciler tarafından işaret edilmiştir. Adaylar bu seçmen grubunu temsilen devlet kurumları ile yoğun görüşmeler yürütmek ve desteği kazanmak için rekabet etmek zorundadırlar. Bu durum adaylar arasında farklı biçimlerde stratejilerin, ittifakların ve ihtilafların doğmasına neden olan bir müzakereyi karşımıza çıkarmaktadır. Sonuç olarak bu seçmen grubunun varlığı ve devlet kurumları üzerinden müzakere edilen temsiliyet bütün seçimlerde adayların hesaba katmak zorunda olduğu temel bir etkileşimi karşımıza çıkarmaktadır.

Bununla beraber daha önce de vurgulandığı gibi 2009 seçimlerinden sonra ideoloji ve parti kimlikleri ekseninde yaşanan bir gruplaşma dinamiği belirgin bir şekilde önem kazanmıştır. Bu dönem seçimlerinin bütününe bakıldığında zaman böyle bir gelişmeye işaret etmesi açısından sadece tek bir adayın bağımsız olarak seçime girdiği, diğer bütün adayların parti adayları olarak seçime katıldıkları görülmektedir. 2009 seçimlerinde EMEP (Emek Partisi) ve DTP (Demokratik Toplum Partisi) adayları, 2014'te ise TKP

(DHF) ve BDP (Barış ve Demokrasi Partisi) adayları ve yine 2019 yılındaki TKP ve HDP adayları sol-sosyalist ve Kürt hareketi kimliklerinin artan önemini göstermektedir. Bu adaylar oldukça yüksek düzeyde oyları kendilerinde toplayabilmişlerdir (Bkz. Tablo 7 ve 8). Bunun da ötesinde 2014'te TKP'nin adayı Mehmet Fatih Maçoğlu'nun belediye başkanlığı seçimlerini o dönem BDP'nin adayı olan Mustafa Sarıgül'le yarışarak az farkla kazanması rekabetin gittikçe Kürt hareketi adayları ile TKP adayları arasında yoğunlaştığını göstermektedir. 2019 yılında HDP adayının düşük bir oy elde etmesi bu tespite tezat gibi görünse de esasen dinamik ve karmaşık bir ittifak stratejisinin ve grupsal etkileşimin ürünü olarak görülmemelidir. Burada birçok grubu içine alabilen esnekliğe sahip bir ağ stratejisini takip eden aday tipolojisiyle karşı karşıya olduğumuzu söyleyebiliriz. Bu seçimde HDP'nin bir kısım oylarını kendinde toplamayı başaran Mustafa Sarıgül değişen ve dinamik grup yapısına göre stratejiler hayata geçirebilen bir yeni kuşak genç aday profili çizmektedir. Kısmen aileden aktarılan güçlü bir sosyal ve siyasal sermaye hacmine sahip olması onu birçok seçim sürecinde merkezi bir aday konumuna taşımıştır.²⁶ 2009 yılında CHP'den aday olarak belediye başkanlığına seçilen Sarıgül, 2014 yılında BDP'den yeniden aday olmuş ve esasen TKP'den Maçoğlu ile yarışarak az miktar oy farkıyla bu seçimi kaybetmiştir. Yine 2019 yılında yeniden belediye başkanlığına birçok farklı aday adayı olmasına rağmen CHP'den aday olarak gösterilerek seçilmeyi başarmıştır (bkz. Tablo 7 ve 8).

Tablo 7. Belediye Başkanlığı Seçimi 2004-2019

Yıl	Partiler											
	CHP	ANAP	DYP	DSP	BĞSZ	SHP	MHP	AKP	TKP	HDP	BTP	EMEP
2004	396	268	78	146		232		582				
2009	523			64			4	422		423 (DTP)		226
2014	281				2		15	227	656	607 (BDP)	27	
2019	705						41	414	586	147		

TUİK verilerinden elde edilmiştir

²⁶ Mustafa Sarıgül'ün babası uzun süre ANAP ilçe teşkilatının başkanlığını yürütmüştür.

Tablo 8. 2004-2019 Yıllarında Seçilen Belediye Başkanları

Yıllar	Belediye Başkanı	Meslek
2004	Hasan Hüzeyin Dizi (AKP)	Adliye Yazı İşleri Müdürü
2009	Mustafa Sarıgül (CHP)	Banka Memuru
2014	Fatih Mehmet Maçoğlu (TKP-SMF)	Laborant
2019	Mustafa Sarıgül (CHP)	Banka Memuru

Görüşmecilerden elde edilen verilerden oluşturulmuştur

Çoklu grupsal seçmen yapısı ve bağlar belirdikçe (aşiret ve köy kimlikleri, bunların çözülmesiyle aile ve akraba aidiyetleri, ideoloji ve parti temelli kimlik grupları, yerel devlet yönelimli seçmen grupları gibi) adayların seçim stratejileri ve başarısı büyük oranda bu farklılaşan grup dinamiklerine göre biçimlenmeye başlamıştır. Adayların kendileri etrafında farklı grupsal dinamikleri birleştirebilme kapasitesi, seçilebilmenin temel koşulu haline gelmiştir. Belediye başkanlığı yapan görüşmecinin bu farklılaşan grup bağlarının artan önemini şöyle dile getirmektedir:

“Eskiden aşiret dediğimiz kavramı deviren yine aşiretin kendisi oluyor yine. Çünkü kendi içinden çıkarıyor o değişimi kendi içinden çıkarıp sağlıyor. Örneğin burayı kırk yıl soyadı Yerlikaya olan aileler yönetmiş. Onlara desteği de köyün adı Kozluca ve Öveçler olan köylüler vermiş ağırlıklı desteği. Sonra o köylüler 84’te iki dönem iktidar olmuş. Böylece Yerlikayaların kırk yıllık yönetimi durmuş, sonra arada tekrar bir Yerlikaya olmuş... Sonuçta bunlar aynı. Ee sonra 2004, 2009’da bunlardan başka biri ama yine bunların yeğeni bunların yakını bu sefer gelmiş bizimle birlikte şöyle bir fark oluştu. 2009’da. Bir kere aday profili değişti. 2014’te de hiçbir aşiretçiliğin olmadığını belgesiydi. Çünkü Fatih Maçoğlu’nun aşireti bir seçimi kazanmanın yüzde 10’nuna bile sahip değildi burada. Kırganlı. Mesela ben Kozlucalıydım. Biz yarıştık ama Kozlucalıların yüzde ellisi ona verdi Kerdizlilerin yüzde ellisi ona verdi. Kalan yüzde ellisi de kalanı da biz AKP şunla bunla bölüştük. Yani dolayısıyla o açıdan bakamayız ama şu açıdan bakarız. İdeolojik bir bakış açısı olmayan bir insan zaten kendine en yakın gördüğü kişiye verir oyu. Bunun için bir şey demeye gerek yok. Yani siz çok iyi bir arkadaşsanız bu da bir akrabalık bağına dönüşüyor. Arkadaşsınız. Benim ideolojim yoksa böyle çok hani saplantılı bir ideolojim yoksa ee ben arkadaşşıma tanıdığım arkadaşşıma vermeyi tercih ederim... Mesela öbür türlü şunu kaldırıyoruz. Mesela benim ben TKP ile yarıştım bu

dönem. TKP'nin en önemli aktörlerinden biri benim ablamın oğlu, yine en önemli aktörlerinden biri de halamın oğlu, işte gördüğünüz gibi ideolojileri olunca en yakınınızdaki bile sizin yanınızda yer almıyor... İdeolojiler de feodalizmden daha büyük oy kitlelerine sahip değiller yerel seçimlerde... Sayısal olarak çok yüksek değiller. Örneğin diyorum ki ben x partisinin oyu 50 benim evimin oyu da elli. Yani çevremi yani birinci derece akrabalarımın böyle bakınca tek başına yetersiz oluyor. Ama şunu söylerim bakın. Yerel seçimlerde Ovacık'ın politik oranı yüzde 40, 45'i geçemez. Kalan yüzde 50, 55 konjonktürel olarak oy verir. Yani ideolojik oy yüzde 40, 45'i geçemez toplam oyu... Destek için destek aldığım kesimler her kesimden destek aldım ben. Yani ideolojisi bugünkü SMF olan daha önce DHF olan kitleden de oy aldım, bugün HDP diyeceğimiz kitleden de oy aldım. Bugün CHP dediğimiz kitleden de oy aldım. Hatta bugün AKP'ye oy verecek kitleden de oy almışlığım vardır yani. Yani çünkü niye adamın ideolojik oy toplamı 300'dür. Ama onun kemik düzeyde yüzde ellisi oyunu ideolojik olarak kullanıyor. Kalan yüzde ellisini adaya falana bakıyor. Siz de oradan işte bir miktar almış oluyorsunuz.” (G2)

Bu dönemde seçimlerin değişen birçok boyutunu açığa çıkardığından yukarıdaki uzun alıntı oldukça önemlidir. Azalan aşiret ve köy temelli kolektif kimlik bağları, ideolojik veya parti temelli oyların önemi fakat yeter-sizliği, “konjonktürel oylar” vurgusu ve kendisinin birçok farklı grup oylarını birleştiren yönüne dikkat çekmesi, ortaya çıkan yeni seçim oyununun yükselen grupsal dinamiklerini ve buna dayalı oluşan rekabet koşullarını göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir. “Konjonktürel oylar” mevcut adayların sayısı ve profilinin yanı sıra seçimi kazanmaya dönük elit-içi ittifak stratejilerinin de artan önemine dikkat çekmektedir. 2019 yılında biraz da aday adaylığı noktasında elenmesinden dolayı tepkili bir görüşmecinin bu seçim sürecine dair aktardıkları da seçim sürecinde grupsal yönelimleri ve potansiyelleri az ya da çok belli olan adaylar ve partililer arasında elit-içi ittifak müzakerelerinin yoğunlaştığını ve son ana kadarda sürdürüldüğünü göstermektedir.

“Şimdi Serpil hanım son günlerde güçsüz kaldı. Etrafı boşaldı. Sanırım EMEP kökenliydi. Ee bu HDP'liler çark ettiler. Kadının yanında durmadılar. Yani düşünün ki şöyle Hayati (y.n: TKP adayı kastedilmektedir) içerde. O da içerde. Ee sahada kim var. Mustafa Sarıgül var Cum-

huriyet Halk Partisi'nden, Turan Kılınç var AK Parti'den ee işte HDP'nin adayı Serpil Hanım var. HDP'den sahada olanlar bunlar. Şimdi devlet şöyle düşündü. Hatta ben bunu birebir konuştum yetkililerle konuştum, çünkü ben o zaman daha yeni istifa etmiştim. Hâlâ binbaşılarda, kaymakamla, emniyet müdürüyle aramız çok iyiydi. Yani konuşuyorduk zaman zaman diyorlardı yani biz vermeyiz yani Mustafa için işte biz buna vermeyiz. Bu HDP'ye gitmiş... Bilmem ne yapmış vermeyiz. Ben de zaman zaman soruyordum. Peki kime vereceksiniz. Şimdi Turan Kılınç'ın AK Parti'nin onun da handikapları vardı. Başka sorunları vardı. Onu konuşmayalım burda o bizim şeyimiz değil. Ee ona da onun için sıcak bakmıyorlardı. Bir gün ben böyle sordum peki kime vereceksiniz o zaman. Kaldı geriye HDP kaldı, SMF kaldı. Kime vereceksiniz başka bu durumda hepsi bu sefer şey yapmaya başladı. Bilmiyoruz işte ne yapacağımızı yani kararsızlardı. Ee tabii son gecede ee HDP'nin seçilmemesi için biraz çark ettiler yani. Yani dediğim bu kişiler. Bak niye yüzde 7 aldı ama... Korkacak ama onlar korktular işte. Niye korktular? Yüzde yedi aslında fazlaydı. Dedim ya kadının etrafını boş bıraktılar. Çalışmadılar bunlar. Bıraktılar. Kadını yalnızlaştırdılar. Ve ne yaptılar en son gece. En son gece ee CHP'nin adayı HDP'liler HDP'lilerin ilçe başkanları o yönetici kadro CHP'nin bazı yönetici kadroları. Bu binada anlaştılar. Burada. Burada anlaştılar. Dediler ki. Şimdi bunlar SMF ile HDP anlaşmadığı nokta şuydu. Ee yerelde Fatih Mehmet Maçoğlu daha önceki bizim buranın belediye başkanı. Tunceli'de ben adayım dedi. Yani bu bileşenlerine sormadan SMF dedi ki bizim adayımız Mehmet Maçoğlu'dur. Ee tabii bunlar da buradaki HDP'liler de ordaki süreci sözüm ona tabii ki öyle.. Mehmet Maçoğlu bozmuş hani birlikteliği bozmuş HDP ile daha önce biliyorsunuz yani kazandığı her dönemde SMF'nin o zamanki DHF'nin desteğiyle oldu. Yani açık ara kazanıyordu. Onlar beraber seçim ittifakları vardı onların. Yerelde de genelde de vardı. Yerelde Tunceli'de bozuldu. Eee Fatih Bey Tunceli'de aday olunca o bozulma buraya sirayet etti... Şimdi bunlar burda niye toplandılar. Biz bu SMF'ye nasıl kaybettireceğiz seçimleri. Bütün şey oydu HDP'nin. Bütün derdi düşüncesi oydu. Düşünün bak. HDP belediye meclisinde 245 oy almış. Belediye başkanlığında 145 oy almış. Yani stratejik oy kullanmışlar... Yani düşünün bu 100 ya da 103 oy mu eksik aldı Serpil Hanım. Peki bunlar nereye gitti. AK Parti'ye gitmediyse değil mi? AK Parti'ye muhtemelen gitmedi. SMF'ye zaten vermezler. Eee nereye gitti onu da CHP'ye verdiler. CHP'ye verirken

artık niye CHP'ye verdiler neyi düşündüler. Ben olsaydım benim partim kazanmasa bile ben partime verirdim.” (G9)

CHP ile gerçek anlamda ideolojik ve örgütsel bir yakınlığı olmamasına rağmen Mustafa Sarıgül'ün 2019 seçimlerinde parti içerisinde uzun süredir çalışan aday adaylarının yerine tekrar CHP'den aday gösterilmesi parti yönetiminin onun sosyal ve siyasal sermayeye dayalı seçilebilirliğine olan inancından kaynaklanıyor gibi görünmektedir. Yeni grupsal seçim koşullarına kendini uyarlamış bir aday olarak Sarıgül, yüksek sosyal ve siyasal sermaye sahipliğiyle oldukça farklı grupları kendine bağlama noktasında geniş bir ağ oluşturabilmiştir. İdeoloji ve parti kimliklerinin güçlü olduğu grupların uzlaşmaması durumunda bu biçimde konumlanabilen adayların hareket alanı genişlemektedir. 2019 seçimlerinde Sarıgül, bir dizi seçmen grubunun (Kozlucalılar, aşiret üyeleri, yerel devlet seçmenleri, ideoloji ve parti temelli kimlik grupları gibi) oylarını kendinde toplamayı başarmıştır. Bu da onun oluşan grupsal farklılıklar ve çeşitliliklere uygun bir seçim ve ittifak stratejisi geliştirebilmesinden kaynaklanmıştır. Bu tarz siyasal konumlanmalar öte yandan farklı seçmen gruplarının ihtiyaç ve taleplerinin yoğunlaşmasının yarattığı çelişki ve ihtilaflara da daha fazla açık kalan bir ilişkiyi zorunlu kılmaktadır.

SONUÇ

Bu makale, belediye başkanlığı seçimlerini merkeze koyarak Ovacık'ta çok partili hayata geçişle ortaya çıkan yerel seçim siyasetinin temel dinamiklerini anlamaya çalışmıştır. Seçim süreçlerinin analizi 1950-80 arasındaki seçimlerin oldukça belirgin şekilde Yerlikaya Ailesi tarafından inşa edilen tekelci bir siyasal ağın dinamikleri doğrultusunda geliştiğini göstermektedir. 1980 sonrası birçok farklı grup tarafından sorgulanmaya başlanan bu tekelci konum gittikçe yerini çoğulcu bir rekabete bırakmaya başlamıştır. 90'lı yıllarda seçim süreçleri yaşanan şiddet ve göçlerin belirleyiciliği altında gerçekleşmiş olsa da çoğulcu rekabet koşulları aday ve seçmenler düzeyinde olgunlaşmaya devam etmiştir. 2000'li yıllarda çoğulcu rekabet geleneksel kolektif kimlik gruplarının yanı sıra ideoloji ve parti temelli gruplaşmaların ve dolayısıyla grup temelli müzakere, ittifak ve stratejilerin öneminin artmasını beraberinde getirmiştir.

KAYNAKLAR

Agnew John A. (1987), *Place and Politics: The Geographical Mediation of State and Society*, Allen & Unwin.

Akekmekçi Tuba ve Pervan Muazzez (2010), “Doğu Sorunu” *Necmeddin Sahir Silan Raporları (1939-1953)*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt).

Akekmekçi Tuba ve Pervan Muazzez (2011), *Dersim Harekâtı ve Cumhuriyet Bürokrasisi (1936-1950)*, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt).

Alkan Haluk ve Çiftçioglu Hüseyin (2007), “Yerel Siyasette Belediye Meclisi ve Siyasi Parti Örgütleri: Göksun Örneği”, *Kocaeli Üniversitesi SBE Dergisi* (14): 1-27.

Bilgin Ayhan (2016a), “Hopa’da Yerel Siyaset: Katılım, Seçimler ve Mücadele Örüntüleri”, *Karadeniz Araştırmaları* 52: 273-301.

Bilgin Ayhan (2016b), “Yerel Mekânda Siyasetin Dinamikleri: Pülümür” Aslan Şükrü (ed.): *Pülümür*, (Ankara: Ütopya): 120-145.

Bilgin Ayhan (2021), “Geç-Osmanlıdan Cumhuriyet’e Mazgirt’te Yerel Siyaset”, Aslan Şükrü ve Filiz Çelik, (ed.): *Mazgirt*, (Ankara: Ütopya), 396-430.

Bilgin Ayhan ve Akan Demet (2021), “Kemalpaşa Yerelinde Ölçeksel Eklemlenme ve Siyasal Ağ Oluşumları”, *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Der.*, 5(4): 1222-54.

Castels Manuel (2008), *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. Kimliğin Gücü*, (İstanbul: Bilgi Üniversitesi).

Cox Kevin R. (1969), The voting decision in a spatial context, *Progress in Geography* 1, 81-117.

Cox Kevin R. (1998), Locality and community: Some conceptual issues, *European Planning Studies*, 6:1, 17-30.

Çelik Abdullah ve Uluç A. Vahap (2009), Yerel Siyasette Temsil Üzerine Bir Çalışma: Şanlıurfa Örneği, *İ.Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 41: 215-231.

Demir Ali (2022), *Demokrasi, Hukuk Devleti ve Sivil Toplum*, Ankara: Kalan.

Demirdöğen Ahmet (2020), *Dersim’de Bir Köy Kozluca (Bir Köy Monografisi)*, (Ankara: Kalan).

Ekici Ali (2017), *Zeranig/Yeşilyazı. Tarihi ve Aileler*, (WES: İstanbul).

Elias Norbert (2001), *Die Gesellschaft der Individuen*, (Suhkamp: Frankfurt am Main).

Gales Le Patrick (2021), “The Rise of Local Politics. A Global Review”, *Annual Review of Political Science*, 24: 345-63.

Görün Mustafa (2006), “Yerel Demokrasi ve Katılım: İzmir, Konya ve Ağrı İl Genel Meclis Üyeleri Üzerine Bir İnceleme”, *Yönetim Bilimleri Dergisi* (4:2), 159-183.

Güneş-Ayata Ayşe (1990), "Kasabada Politika ve Politikacı", *Toplum ve Bilim* 50, 97-110.

Joppien Charlotte (2018), *Municipal Politics in Turkey*, Routledge.

Lipset, S.M. & Rokkan, S. (1967). Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments: An Introduction. S.M. Lipset & S. Rokkan (Eds.), *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York: Free.

Kurtoğlu Ayşe (2004), *Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset. Keçiören Örneği*, İstanbul: İletişim.

Massey Doreen (1994), *Space, Place and Gender*, University of Minnesota.

Meeker E. Michael (2005), *İmparatorluktan Gelen Ulus. Türk Modernleşmesi ve Doğu Karadeniz'de Osmanlı Mirası* (çev. Tutku Vardağlı), İstanbul: Bilgi Üniversitesi.

Sertel Savaş (2012), Cumhuriyet Döneminde Tunceli (1940-1970) Fırat Üniversitesi'nde Verilen Doktora Tezi.

Tekeli İlhan (1983), "Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi", *Amme İdaresi Dergisi*, 16/2, 5-22.

Tekeli İlhan (1999), "Yerel Siyaset ve Demokrasi /Çoğulculuk/Sivil Toplum" *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri*, İstanbul: 195-232.

Unbehaun Horst (2005), *Türkiye Kırsalında Kliyentalizm ve Siyasal Katılım: Datça Örneği (1923-1992)*, Ütopya: Ankara.

Görüşmeciler:

Z.Ö. (1958), Erkek

M.S. (1976), Erkek

H.K. (1949), Erkek

C.T. (1947), Erkek

M.G. (1940), Erkek

M.Y. (1959), Erkek

A.D. (1946), Erkek

S.A. (1946), Erkek

A.K. (1966), Erkek